

Вясна-2000 пачнецца з Маршу Свабоды С.2

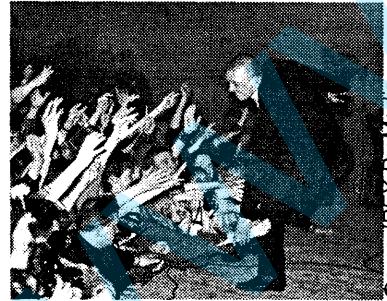
**Рок-карону
атрымалі «Крыві»**

Мы не памыяліся ў мінульм нумары, называўшы суботу 29 студзеня днём «Рок-каранацыі 99». Аднак памыліся тыя, хто прышлоў суботнім вечарам да залі «Менск». Бо ў тым шыкоўным комплексе, які раней належаў камуністам, а цяпер — Лукашонку, адбывалася... вясельле. Кажуць, сына некага з Адміністрацыі.

Дзіўныя стасункі складаюцца ў нас з рокам. Ад прыроды сваёй разыняволены і па азначэнні дэмакратычны андэрграунд пакрысе ператвараецца ў Беларусі ў элітарны клюб. Ад году ў год патрапіцца на «Рок-каранацыі» становіцца ўсё цяжэй, усё менш моладзі ў залях ды ўсё больш больш дыхтоўна апранутых людзей зь дзецимі. Разам з тым увесе канцэртавы комплекс быў перапоўнены ахойнікамі ў гарнітурах і міліцыйантамі ў шапках. Дайшло да таго, што саміх музыкай не пускалі на сцэну. Да зрэшты...

Рок-карону атрымалі «Крыві», рок-князёўна стала Вэрніка Круглова з «Крыві», лепшым кліпам году стаў кліп «Крыві» «Затуманам», у намінацыі «Падзея году» перамог альбом «Святыя Вечар», у якім багата песень у выкананні «Крыві»...

Лепшым альбомам сталі «Качулкі й кутрынкі» «Нэйрадзюбэлю». Лепшай песьняю году стаў «Паветраны шар» групы «NRM». Лепшым музыкам — Сяргей Трухановіч. Узнагародзіл і «архіварыю» Змітрапа Падбярэскага, лепшага журналіста году. У намінацыі «Слухай сваё» выбрали Віктара Шалковіча, чый самотны сын пеў пра музыку Сярожку відавочна дысанаваў са звонамі крышталёвых каронаў, бліскам букетаў і чынавенскай архітэктураю залі «Менск»... Калісьці простыя рочы...

Фота: IREX-ProMedia

Касю Камоцкую назвалі Жанаю д'Арк беларускага рок-н-ролу. А «Наша Ніва» падарыла Касі свой прыз: новая книгі з сэрыі «Вострая Брама» й кветкі... Гэтым разам нашая намінацыя звалася «За пашырэнне свабоды».

Аматар

**Сялянская партыя
далучаеца да БНФ**

Учора на прэсавай канфэрэнцыі лідэр Сялянскай партыі Яўген Лугін выступіў з сэнсацыйнай заявай, што ягоная партыя далучаеца да БНФ «Адраджэнне» ў якасці фракцыі «Зямля і воля». Сялянаў дзеля малалікасці не перарэгістраваў Мініст. Гэткі іх адказ.

НАША НІВА

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пяцідзёнкі №5 (162) 31 СТУДЗЕНЯ 2000 г.

У гарадзенскім заапарку

**Спаленая царква
ў Парэччы:
сатанісцкі сълед**

Дагэтуль невядомая афіцыяная вэрсія пажару ў вёсцы Парэчча, што на Піншчыне, у выніку якога згарала праваслаўная царква Раства Хрыстова, пабудаваная ў 1912 годзе замест таксама згарэлай папярэдніцы на гроши парэцкага пана Рамана Скірмунта, старшыні ўраду БНР у траўні-чэрвені 1918 году, мэцэната, выдаўца лемэнтру на парэцкай гаворцы. Мясцовыя актыўісты савецкай улады пазыверску Скірмунта ва ўласным маентку увесені 1939 году. Цяпер вось спалілі і ягоную царкву, што перастоела дзяве вайны.

Пажар адбыўся на другі дзень праваслаўных Каляд даў і дашчэнту зынішчыў драўляную царкву, адну з найпрыгажэйшых на Палесьсі.

Прадстаўнікі пажарнай службы пакуль не даюць афіцыяйной вэрсіі ўзынікнення пажару. Па факце пажару ўзбуджаная крымінальная справа.

Праваслаўная сівятары ўпэўненыя, што царкву наўмысна падпалілі, бо ў той дзень служба скончылася каля гадзіны па абедзе, а пажар заўважылі аж праз 13 гадзін. Калі б пажар пачаўся з-за пакінутай сівечкі ці кадзіла, дык мо спахапліся б раней. Хоць пажарныя кажуць, што без прыцёку паветра, г.зн. калі вонкі ў дзіверы пазакрываюцца, і вясковая хата будзе тлець дзень, пакуль разгыцца.

Цікава, што пару гадоў таму ў Берасці раскрыты сэкту сатаністаў, а сярод іхных дакументаў была мапа, на якой сярод цэрквей, што сатаністы меліся зынішчыць, быў і храм у Парэччы. Дагэтуль невядома, ці ўсіх сатаністаў тады выяўлілі.

Сярод вэрсіяў таксама — падпальванье з мэтай замесці сілды рабаўніцтва. У хуткім часе каля папялішча плянунца пабудаваць невялікі драўляны дамок, а пакуль набажэнствы праходзяць у вайсковых намётах. У перспектыве — адбудова новага цаглянага храму. На старую царкву ён ужо ці будзе падобны...

Аляксей
Дзікавіцкі

Царква да пажару

ГАРАДЗЕНШЧЫНА ЖЫВЁЛЬНАЯ

29 студзеня «Моладзевая ініцыятыва за права жывёл» выставіла пікет пратэсту каля Дому піянераў, у басэйне якога цяпер плаваюць два дэльфіны і марскі леў

Віталь Скорб, адзін з яе лідэраў, патлумачыў, што мучыць бедных жывёлін — злачынства, і пранаваў і мне падпісца пад гэтымі словамі на паперы. Пікетчыкі раздавалі таксама ўлёткі, якіх, прауда, было вельмі мала, нават карэспандэнту «НН» не дасталося. Ва ўлётках распавядалася пра пакуты пасажыраў, якія едуць савецкім цягніком Сімферопаль—Горадня, і аб пакутах дэльфінаў, якіх вязуць гэтым жа шляхам, але ў цыстэрнах. «Калі вы супраць гэтага зьдзеку з жывёлі, дык не куплюць белетаў на гарадзенскім прадстаўленні з узделам дэльфінаў і марскога ляўка! — заклікае ўлётка. Гастролі Крымскага дэльфінаря распачаліся перад самым Новым

гадам і працягнуцца да 20 лютага. У Горадню дэльфінаў прывезлі зь Берасця. Шкада іх, вядома, але я парайу бы маладым абаронцам не чакац наступнага прыезду дэльфінаў, а паспрабаваць што-не будзе зрабіц для нашага заапарку. Звязы там страшна мучыцца ў цеснаце. Слон Сурак, якога прывезлі з ГДР, 35(!) гадоў прастаяў на адным месцы — побач свайго невялікага хлява, дзе ён сьпіць і знаходзіцца ўзімку. Гэткай вялікай жывёліне патрэбна ж месца для шпациру! Даўша што ў 1998 г. слон забіў жанчыну, якая прыйшла яго карміць. Дарэчы, у гарадзенскай лякарні для сабак, катоў і хатніх жывёл таксама жахлівия ўмовы. Дзе чалавеку кепска жыць, там і сабакам пагатоў. Адзіна радуе, што

хочы памежніцкім пашанцавала болей. Толькі што першы ўгодкі адзначыла кіналягічна школа памежных войскаў у Смургонях.

Хоць там для лекавання сабак

створаны больш-менш людзкія ўмовы,

ёсць нават добра аbstаля-

ваны радзільні пакой. Відаць, што

пераймаюць традыцыі Смургонскай

мядзvezkaj akademii. Дэльфіны, як

і людзі, мусіць выжываць, пры-

маць правілы гульні. Адзін з іх

нават «малюе», высунуўшыся з

вады, крамзае на паперы

засінутым у дзюбе пэндзлем.

Хтосьці з гледачоў заплаціў за

карціну пяць мільёнаў (старых)

рублёў. Я б таксама заплаціў, каб

гэтыя грошы пайшли на вызвален-

не жывёлы.

Сяргей Астраўцоў

Пазыняк зьбірае КХПБНФ у Варшаве

На мінулы ўік-энд у Варшаве сабраўся Сойм Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі БНФ (З.Пазыняка). Многія сябры перажылі пачуцьцё щасція ад сустрэчы зь лідэрам, якога ня бачылі ўжо чатыры гады.

Менавіта пра гэта карэспандэнты Радыё Свабода сказаў узельнік Сойму пінчук Яўген Шатохін. Што да самога лідэра, дык ён ставіў задачы на будучыню. Казаў, што найперш трэба скінуць Лукашэнку, трэба сказаць яму: Лукашэнка, съходзэ, твой час скончыўся. Што выбары павінен аўбясыць Сямён Шарэцкі. Што ў цэлым КХП будзе разам зь іншымі дэмакратычнымі сіламі змагацца супраць дыктатуры.

Выглядзе, што меншая частка Фронту, якая арганізавалася пасля леташняга расколу БНФ, наставіць перад сабой новых і арыгінальных задач. Пра барацьбу з рэжымам ня першы год ка- жуць і іншыя партыі. Але ў кожнага ў гэтай справе свая «спэцыялізацыя». Таму ад КХП чакалася не імкненне падмяніць ці да- поўніць сабою іншых, а жорсткія фармулёўкі нацыянальных інтарэсаў і стратэгіі нацыянальнага адраджэння на цяперашнім этапе. Но гэта якраз тое, што ў праграмах іншых партыяў акрэсліва-

еца невыразна.

Ды скіданыя Лукашэнкі — на мэта, калі няма выпрацаванага мэханізму скідання і, што важней, пляну будавання на месцы скінутага зусім іншага систэмы каштоўнасцяў.

Словам, ня спраўдзіліся прагнозы аўтараў «НН» пра ўтварэнне на базе БНФ рэлігійна-палітычнай суполкі — ці то сэкты, ці то беларускага Талібану. Ніякіх заявак на сваю адметную ролю ў палітычным жыцці краіны варшавскі Сойм ня даў.

С.П.

Віцебскіх унітаў абкралі

У пятніцу з капліцы ў Віцебскай грэка-каталіцкай парафіі Віцебску скрапі абрац «Успенне Прасвятой Багародзіцы» XVIII ст. і абрацы «Ісус Збаўца наш» і «Маці Божая» XIX ст. Выяглі таксама сэйф з ахвяраваньнямі парафіянаў, пішучую машынку з беларускім шырфтом і лекі, што прызначаліся на раздачу бедным. Да пошуку скрадзенага далучыўся тутэйшы КГБ, піша БелАПАН.

ХВАРОБА

Лісты ў рэдакцыю

Скрозь — Л-а

Паважаная «Наша Ніва», вось вы пішаце, каб вас падтрымалі падліскай. Але зараз так імкліва ідзе час, што невядома, чаго чакаць ад газэты. Напрыклад, «ЛіМ» пачаў хваліць ППРБ, «Навіны» ў кожным нумары былі друкавалі ягонае фота. Дык я перастаў купляць гэтыя газэты. А цяпер і ваша газэта не абыходзіцца без яго. Калі мне захочацца паглядзець на якога дурня, дык я ўключу беларускую тэлебачаньне, навошта мне ён яшчэ ў газэтах?

Я вось думаю, за што я так зыненавідзеў ППРБ? Мабыць за тое, што і ўсё мне ёсьць зародкі яго якасцяў, і я іх ненавіджу ў сабе, і змагаюся з імі ўсё жыццё. Ня буду пералічаць, вы самі іх ведаецце.

А ў вашай газэце я чытаю ўсе слова.

Янка Шпак

Сяньня

Мяне ўразіла перадача па НТВ «Сегоднечко», якая ў адным з сваіх выпускаў паставіла гледачам пытаньне: «Ці вартаему жыццё добрага сабакі жыцця дрэннага чалавека?» Сярод тых, хто пазваніў, згодных паставіць жыццё жывёлы вышэй жыцця чалавека было ў тро разы болей! Жах!

Ю.Каранеўскі, Менск

Без чаго БНФ — не перадавая партыя

Як вядома, абноўлены БНФ узяў курс на мадэрнізацыю. Як па мне, дык дзейнасць сапраўды паліпашаецца. Аднак мушу зазначыць адзін сур'ёзны недахоп: інфармацыйны.

Канечне, БНФ павінен займець агульнабеларускую газэту, бо «Навіны радаў БНФ» прыдатныя толькі як унутрыпарцыйны бюлетэн. Але газэту зрабіць няпроста. Размова пра Інтэрнэт. ХАРТЫЯ мае сяваю старонку. На яе, паводле рэйтынгу akavita.Kryvia.net, ходзіць па 200-300 чалавек штодня, і яна ў гэтым рэйтынгу ці не заўжды першая.

А БНФ мае толькі нейкое падабенства, якое цяжка называць сайтом. Яго адрас абсолютно не вядомы. Па-другое, жахлівы дызайн: тло аднаго кадра — чырвонае, другога — блакінае, і гэтае спалучэнне рэжа вочы. Колер тэксту — чорны, што ня вельмі кантрастна адносна тых колераў. Шырф маленькі. Нарэшце, яго немагчыма зразумець большасць беларусаў: сайт цалкам па-ангельску!!! Проста нейкі сайт на экспарт! Я разумею, што інфармацыйныя міжнародныя супольнасці пра нашыя проблемы — рэч важная, але яна ня можа быць рэччу першай важнасці. Напрыклад, у ТВМ і Маладога Фронту мовы сайтаў — беларуская, расейская, ангельская (у ТВМ яшчэ і нямецкая).

Сёняня ў Беларусі няшмат хто ходзіць у Інтэрнэт, але цікаўасць да яго вялікая — як да дзіва. Лазіць па сайтах цікавей, чым гартаць газэты, і цяпер самая пара казаць пра «інтэрнэтаманію». І калі ў БНФа зьявіцца прыстойны сайт, дык на яго паваліць вала, ня менш чым на сайт ХАРТЫІ.

Віталь Станішэўскі, Менск

ГРЫП

Мы неяк звыкліся лічыць грып за лёгкую хваробу: маўляў, непрыемна, але і нястрашина — пахварэш крыху ды акрыяеш. Але ян ўсё так проста. Грып можа стацца съмяротна небяспечным праз сваю ўяўную бяспечнасць.

Чалавецтва эпідэміямі можна напужаць, але не зьдзівіць. Самымі жахлівымі былі эпідэміі чумы ў Атэнах у 429 годзе да Нараджэння Хрыстова, «чорная смерць» XIV стагоддзя ды паўсюдна халера з сухотамі ў XIX ст.

Першая эпідэмія грыпу здарылася ў Ангельшчыне ў 1558 — 1569. Прынамсі, гэта першая апісаная ў гісторыі эпідэміі гэтай хваробы. Съмяротніц складала 20% хворых. У 1918-м у Гішпанії, дзе не было ваеннай цэнзуры, бо краіна заставалася іншутральна пад час першай сусветнай вайны, звязнулі ўвагу на неверагодна вялікую колькасць хворых на грып. Таму яго ў нас і назвалі «гішпанкай».

Хвароба тым часам ішла па плянэце. У тым жа годзе ў ЗША на грып захварэла 28% усіх амэрыканцаў, два з паловай адсоткі з якіх памерлі — больш, чым у першую сусветную вайну. Часам казалі, што ў вайне ледзьве не перамог грып.

На той час навукоўцы ды дактары яшчэ не пасыпелі зідэнтыфікаўца вірус — яго памылкова прыніялі за так званую бацьбу Пфайфера. Кампанія прышчапак правалілася, бо яны былі абсалютна нядзеіснымі: прышчаплялі ад той самай бацьбы. Амэрыканцы шырыліся амаль без мэдычных перашкодаў.

Вірус грыпу зідэнтыфікаўвалі толькі ў 1933 годзе. Праз адзінаццаць гадоў у Амэрыцы началі нарашце рабіць сапраўдныя прышчапкі, а ў 1947 годзе ўсталявалі ўсісветны нагляд за новымі фор-

бота Дзяніс Раманок

мамі хваробы. Праходзіў час, на візуальніцы вывучалі вірусы ды вынаходзілі антыбіётыкі, адзін мацнейшы за другі. У 1955-м атрымалі вакцыну ад поліяміэліту, што наўдоў жах на ўсё чалавецтва. Аптымісты съявілі перамогу над інфекцыйнымі хваробамі, але грып заставаўся выніяткам.

На вельмі цяжкія сусветныя эпідэміі грыпу пайтараліся кожныя дзесяць гадоў. Аслабіла адчувальнымі былі эпідэміі 1946, 1957, 1968, 1976 ды 1997 гадоў. У 1976 годзе ў амэрыканскім штате Нью Джэрсі памёр шараговы жаўнер Дэвід Льюіз. Аналізы паказалі, што ён захварэў на грып, дужа падобны да «гішпанкі». Амэрыканскі прэзыдэнт Форд прапрасіў Кангрэс выдзеліць 135 мільёнаў даляраў на прышчапкі. Грошы далі, і за пайтара месяцы прышчапілі 40 мільёнаў амэрыканцаў. Аднак эпідэмія судовых працэсаў, выкліканых ускоснымі эффектамі ўколаў, сталася ці на больш цяжкай за саму хваробу. Агулам амэрыканцы запатрабавалі тро з паловай мільярды даляраў кампэнсацый.

У 1951 годзе Ёган В.Гультын,

выпускнік Аёўскага ўніверсytetu, што ў ЗША, наладзіў экспедыцыю на Аляску. Там ён адшукаў магілу, дзе былі пахаваныя эскімосы, што захварэлі на грып у 1918 годзе. Навуковец спадзяўся вылучыць ацалелыя вірусы з замёрзлых тканак, але наўратыўся прадававы тэхналёгіі таго часу не дазволілі гэта зрабіць. У 1995 годзе

група мэдыкаў паспрабавала расшыфраваць біялагічны код «гішпанкі», каб прадухліць яе магчымы візит у будучыні.

Ды чаму мы ўвесі час чуем пра новыя формы грыпу, якія штогод прыходзяць да нас з-за мяжы? Навукоўцы кажуць, што

вірус мутуе, калі цыркулюе паміж птушак, сувіні ды людзей у паўднёвым Кітаі. Менавіта адтуль пачыналіся ўсе нядайнія эпідэміі.

Малаверагодна, што новая форма грыпу, што выклікае съмерць, скаваеца ад пільнага нагляду эпідэміёлягаў ва ўсім сусвете.

Некаторыя, аднак, сапраўды баяцца гэтага. Але ян трэба забывацца на тое, што няма лёгкага грыпу. Калі чалавек хутка акрыяў, значыць, ён і лекаваўся як сълед. А грып небяспечны заўжды.

Алесь Кудрыцкі паводле The New York Review of Books

Галоўны беларускі эпідэміёлаг Л.Мосіна, якая загадвае аддзелам нагляду за паветрана-кропельнымі інфекцыямі Рэспубліканскага цэнтра гігіёны і эпідэміялогіі (РЦГЭ) паведаміла, што на мінулых тыдні пра пачатак эпідэміі грыпу ўважаюць 4 з 18 гарадоў краіны. 26 студзеня — Салігорск, 27 — Бабруйск і Менск, 28 — Берасцьце. Тут на практыку трох даўні наўстралійскіх прадавішэнскіх эпідэмічных рысы ў 3,5-4,5 разы. Больш за ўсё людзей захварала ў Салігорску. Агульным лікам з панідзелка па чацвер у кантрольных гарадах з грыпам і ВРЗ у паліклінікі звязнуліся больш за 57 тысячай чалавек. Пакуль, паводле інфармаціі РЦГЭ, карантына ўведзенай толькі ў адной віцебскай школе ў Віцебскай вобласці, бо для карантыны патрэбна, каб захварэлі 30% ад усіх калектыву школы — вучняў і настаўнікаў. Хутчэй за ўсё, з 31 студзеня пра эпідэмію ўважаюць і Барысав.

на саслабляюць імунітэт.

7. Ня меньш стратна ўзьдзейнічаюць на Ваша старэчае цела стрэсы, таму страсіце зь сябе ўсё нячыстае, прыміце позу Буды, памедытуйце і адпусціце грахі ўсім ворагам Вашым.

8. Вясна прыйдзе яшчэ на хутка, але паганец Амур ні на імгненьне ні кідае свайго луку: богі не хваляюць, а людзі яшчэ як. Таму ветліва і ласкава патлумачце свайму выпадковаму партнёру, што някеска было б завесыць сабе і персанальнай зубнай шпіткай, а на тыбыць употребай суседаву.

5.

Скразнікі,

адлігі

ды

незаклееныя

вокны

ніяк

не

спрыяюць

падтрыманню

тэмпэратуры

Вашага

цела

на ўзоруні

36,6.

6.

Час

усур'ёз

задум

аца

над

тым

так

ужо

патрэбна

Вашага

цела

на

ад

ВУП.

Дарэчы,

радас

ца

лекара

не

бязъмежная.

Ім

кры

удна,

што

тыя,

хто

штодн

і

ск

арабляю

цца

на

30%

бо

бл

ей

4 ЛЮСТРА ДЗЁН

СПОРТ

ЯК БАРЫСАУСКІЯ НАШЧАДКІ АЛЬГЕРДА МАСКВУ ЗАВАЁУВАЛІ

Калі наш футбольны чэмпіён, барысаўскі «БАТЭ», выпраўляўся на свой першы Кубак Чэмпіёна Садружнасці ў Москву, то нават самыя адданыя фаны з цяжкасцю верылі, што хлопцы з гораду над Бярэзінай здолеюць па-сапрайднаму «наехаць» на аўтарытэтных кіеўскіх дынаамаўцаў ці рыскае «Сконту»...

...Першая гульня беларусаў на турніры. І адразу — супраць кіеўцаў. Нягледзячы на тое, што каманда з краіны сланечнікаў ды смачнага сала прывезла рэзэрвовы склад, аўтарытэт Кіева ціснуў. Аднак сустрэча началася, а крутыя малцы з «Дынамам» не сипяшаліся закідваць вароты сышплага «БАТЭ» мячамі. Вельмі хутка нашыя чэмпіёны адышлі ад мандражу ды пачалі спаквалаць шчаміць фарсістых украінцаў. Тыя ўдавалі, што даюць дзеяць фору, каб цікавей гуляць было. Аднак то тут, то там у абароне нашых апанэнтаў узьнікалі неожартуюныя заварухі, якія абяцалі неўзабаве перараць іх галы, але... Ці пудлавалі беларусы, ці дынаамаўскі прэстыж выратоўваў украінскі брамнік... Адным словам, усё скончылася нульявай нічёй, якую нельга занесці ў актыў беларусам.

Другі тур прынёс у супернікі барысаўцам добра ў камплектаваную ды збалянсаваную каманду з Рыгі — «Сконт». Тым ня менш, адразу ж пасля стартавага съвістка арбітра, нашыя на крылах юнацкага імпэту панесьліся да варотаў суперніка. Досьць хутка — на 8-й хвіліне — «БАТЭ» выйшаў наперад. І тут у гульню ўмяшаўся непрызнаны геній — судзьдзя з футбольнага Туркменістану. Сын каракумскіх пяскоў

Богусь Біятлянінак

ВЫХАД У ГОРАД

Канцэрт у белым месьце

Фота Анатоля Клецчуга

Едучы на чарговы свой канцэрт, што раз міжволі думаю: а ці не запшмат табе ўвагі аддаецца ў гэтым съвеце? Ну, напісаў пару дзясятак песьні. Малойца. І можна ледзь не да канца дзён сваіх ездзіць па ўсёй Беларусі ё сипяваць ўночы ўсе ж тое ж.

Дзяякій Богу, шмат дзе яшчэ быў, а маладая публіка, гатовая слухаць любыя песьні, абы па-беларуску, ёсьць паўсюль. Вы-

годная гэта ўсё ж справа — беларуская аўтарская песьня.

Зрэшты, гэтым разам у Нясьвіжы я быў не адзін. А ў цене свайго вялікага сабры — маэстра Віктора Шалкеўіча. Зімові Нясьвіж быў падобны на прыгожую калядную паштоўку. Пакрытыя снегам сажалкі, паркі, і акуратныя чорныя мазочак — замкавая вежа. Ад белага колеру сълеплі вочы. Людзей амаль не было. Пра-

дзесната быць

Паслухаць Барадуліна

У першы дзень апошняга месяца зімы Беларускі каледж запрашае ўсіх ахвочных прысыці ў Купалаўскую бібліятэку (вул. Веры Харужай, 16) на вечарыну з удзелам народнага пээта Беларусі Рыгора Барадуліна. Пачатак імпрэзы ў 18:30.

В.М.

Польскі джаз

Вось ужо на працягу апошніх дзесяці год найлепшым вакалістам Польшчы называюць Марка Балату. Ён ініцыятаў ды ўдзельнік нетрадыцыйных праектаў, што аб'ядноўваюць жывапіс, графіку, відеа ды музыку. Чаасцей за ўсё Марэк ладзіць канцэрты са сваім квінтетам, трыа ці біг-

бэндам. З Krakava да нас 6 лютага прыїжджае ягоны квінтэт, які выступіць а 19 гадзіне ў канцэртнай залі Філярмоніі.

Птушкі бязь межаў

Ізраіль — зусім маленькая краіна, але над ёй двойчы ў год пралятае з паўмільярду птушак з трох кантынентаў. Даходзіць да таго, што ізраільская авіяцыя мусіць зважаць на птушыны грамады ды падлажджацца пад іхны рух. Пра птахаў над Ізраілем вы можаце даведацца з фотавыставы «Птушкі не прызнаюць межаў», якая пройдзе з 31 студзеня да 12 лютага ў Музее прыроды і экалёгіі Беларусі. Выставу ладзіць амбасада Ізраілю. Пасля Менску выставка «мігруе» ў Віцебск ды Берасцце.

сонным лесе». Уваход — 40 рублёў.

Гергард Альтэнбург

4 лютага ў Нацыянальным мастацкім музеі адчыніцца выставка графікі Гергарда Альтэнбурга. На ёй — творы мастака 1947—1989 гг. Выставка наладжана Інстытутам міжнародных сувязяў.

Алесь Кудрыцкі

Гергард Альтэнбург

Б Т В А Ч Ы М А Б Е Л А Р У С А

НЕДАГАВОРЫ і ПЕРАВАРОТЫ

Расчараўала новая праграма «Сталічны гіт», што выйшла два разы на месцы «Бархатнага сезона». Ізоў узела «Альфа-радыё» у шырокі эфір: у выніку ўся краіна мусіла толькі слухаць, якага файная перадача і як яна ўсім патрэбная. І любяць жа на БТ зь нічога вялікую перадачу раздзельніцу. Паўгадзіны (дый з паўторам) у «Нашым краі» распавядалі пра беларускі ўдзел у першай сусветнай выставе ў Лёндане, 1851 г. Ажно два тавары працягнуўвалася тады — лес з менскай губэрні ды авечая воўна з Гораў-Горак. Не распавялі чамусыці, куды тое гора-горацкае багацце падзелася, чаму зараз ад знакамітых статкаў засталіся адны ваўнянныя шведры... Праграма была зроблена для прапаганды ўдзелу Беларусі ў Гановэрэ-2000, дзе для павільёнаў краіны будзе 600 кв.м плошчы. Але не сказаў, што гэта,

улічваючы памеры выставы, падаўнальна з двума таварамі ў сярэдзіне мінулага стагодзьдзя...

«Крок-2» адрозніваўся праўдзівасцю. Байкеры заплёнівалі, што міліцыя іх не ганяла, моладзь увогуле — што ўсё ў нас класна. А на пытаньне, хто больш спадабаўся: байкеры, брэйкеры ці татуіроўшчыкі, адна дзеўчына шчыра адказала: «Спадабалася, як малады чалавек расправаўся».

Затое ў апошнім «Нашым краі» гутаркі ўдзельнікаў пра жыцьцё палякаў у Беларусі вяліся на беларускай і польскай — без перакладу! Раней толькі з расейскай не перакладалі...

З апошняга дня студзеня з эфіру зынікаюць «Добры вечар, Беларусі!», «Беларускі гіт-парад», «Бархатны сэзон», «Па запаветных мясыцінах». «Бархату» так і трэба. «Добры вечар», магчыма, не

мадэрновай і на лепшай праграмай быў — але разам зь ім зынікаюць часціцкім нармальнамі сюжэтамі пра цікавыя падзеі, а таксама парады Пятровіча ды «Коткі». І што ўзамен? Дакумэнтальны экран?! Ну, а «Гіт-парад» проста шкада, шкада, шкада.

Пад пагрозай расфармаваньня яшчэ цэлая рэдакцыя — літаратурна-драматычная. «Рэвалюцыя» на БТ тлумачыцца недахопам сродкаў і рэйтынгу — але заходы для яго падвышэння ды эканоміі нейкія дзіўныя — зынкунуць найбольш прыстойныя беларускамоўныя перадачы. АТН жа застаецца.

У 17.35 у пятніцу «Наш край» пра гісторыю Лельчицы. (А якая ў тых Лельчицы гісторыя была? Нешта не прыгадваецца. Няўжо зноў пра змаганье зь белагвардзейцамі?) А 22-й у чацвер — «Крок-2» пра моладзевую музыку. А ў пятніцу-суботу паўтор Новага году. І гэта правільна. Што яшчэ рабіць, каб нічога не рабіць?

Арцём Лук'яновіч

ГАБРЭЙСКАЯ ЦЫВІЛІЗАЦІЯ

У Менску прайшла буйная канферэнцыя «Габрэйская цывілізацыя Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы».

Адначасова тут адкрылі Міжнародны гуманітарны інстытут, у які ўжо набралі першыя 60 студэнтаў. Ягоны рэктар, Залік Пінхасік, сказаў на адкрыцці канферэнцыі, што МГІ мае стаць цэнтрам вывучэння юдаікі ў Беларусі. Утвораны інстытут пры БДУ.

На канферэнцыі прагучалі некалькі вельмі цікавых дакладаў замежных гасціц. Джон Клер з Англіі распавёў пра книгу запісаў

(пінкіс) Менскай габрэйскай грамады, Рычард Коэн з ЗША прачытаў лекцыю «Левінас, і Бубэр, і Гайдэгер», Аляксандар Львоў — «Структура і сэмантыка ідысцкай чароўнай казкі». Беларускі ж удзельнік з большага заставаліся на ўзроўні апісальніцтва або публіцыстыкі. Ды наш рабін Сэндэр Урыцкі, паводле праграмкі, прадстаўляў на імпрэзе «Ерусалім, Ізраіль».

Барыс Тумар

Нягледзячы на тое, што найвышэйшыя генэральскія чыны РФ перыядычна зьяўляюцца на перадаву, каб узнагародзіць за "войнскую харобрасць" сваіх салдатаў, сярод федэральнай групоўкі запанавала пэўная разгубленасць. Усе спробы расейцаў замацавацца ў горадзе марнуюцца нязломным супрацівам чачэнцаў.

Аддзелы маджахедаў збольшага кантралююць сітуацыю ў Грозным, не ў малой ступені дзяякуючы складынаванай дзеянісці штабу абароны гораду пад кірауніцтвам генэрала Асламбека Ісмаілава, які ў пятніцу ўвечары правёў чарговую нараду камандзіраў чачэнскіх фармаваньняў.

Найбольш інтэнсіўныя бай ў суботу вяліся ў раёне гарадзкога стадыёну імя Ахтаева, у бок якога

цьвіце пышным цвятам: Расінфармцэнтар заявіў надоечы, што федэральнае камандаванне здолела дасягнуць дамоўленасці аб спыненні агню ў паасобных раёнах Грознага, адкуль баевікі раніцай у суботу павінны былі нібыта выйсьці дзявюма калёнамі ў бок Урус-Мартану. Гэткая інфармацыя была цалкам абвергнутая чачэнскімі крываціямі, якія звязратаюць увагу на камізм сітуацыі: генэрал Манілаў у прыблізіна той самы час кляўся, што ніводзін з маджахедаў на выйдзе з сталіцы Чачэніі жывы да што або перамоўах гаворкі і быць яя можа.

Тыя ж крываціи паведамляюць, што расейскія вайскоўцы захопліваюць ды расстрэльваюць людзі на акупаваных Москвой тэрыторыях. Колькасць звязеных

Чачэнскія ўцекачы ў Інгушэці

ПРЫСУД ЧАЧЭНІІ ПІСАЎСЯ УВЕСНУ

га была рынулася расейская бронекалёна, але, сустрэтая агнём гранатамётаву ды мінамётаву, адступіла, пакінуўшы на полі бою 4 бронемашыны і 3 "Уралы". Не пералыняюцца сутычкі ў раёне рэспубліканскага больніцы, кансервавага завода ды пад пасёлкам Чарнарэчча.

Чачэнскія часткі па-ранейшаму кантралююць уваходы ў Архунскую і Вядзенскую цясыні, адбіўшы праць кацаны мінулага тыдня моцную атаку бронегруп федэралаў, што намагалася прарвашацца на адну з паноўных вышыняў. У выніку расейцы згубілі каля 10 чалавек. Быў падбіты і танк Т-80.

На іншым фронце — інфармацыйным — манілаўшчына

у невядомым кірунку чачэнцаў пераваліла за тысячу. Паведамляецца таксама, што на тэрыторыі Чачэніі ствараюцца канцлягеры, прычым у адным з іх, у Навурскім раёне, утрымліваюцца дзесяці векам ад 10 да 15 гадоў.

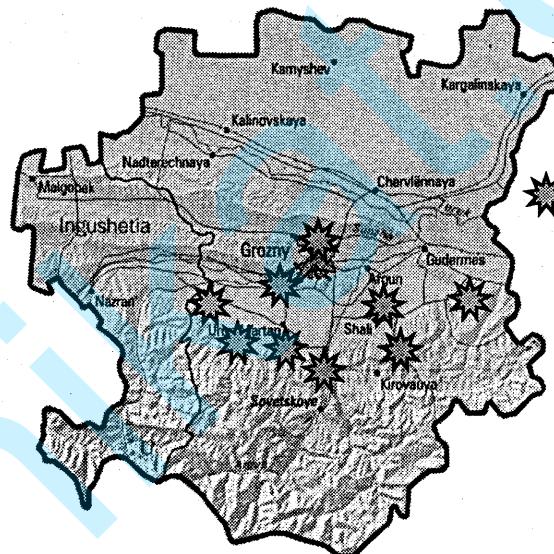
Жудаснае становішча пануе ў лягерох для ўцекачоў, дзе на грыпах хварэюць ужо яя менш за 2500 дзеяці. Невядома, якія маштабы набудзе эпідэмія, бо адчуваецца вялізны брак медыкамэнтаў ды ўмовы пражывання людзей не спрыяюць іхнаму здароўю: у намётах, дзе жывуць ўцекачы, тэмпература вельмі рэдка ўздымаецца вышэй за 10 градусаў. Апошнім часам рэзка павялічылася і колькасць сухотных. Чачэнскія

інфармацыйныя сродкі адзнача-

юць, што ад пачатку вайны ў лягерах Інгушэціі ад інфекцыйных захвораванняў ды холаду загінулі каля 400 чачэнскіх дзеяці.

Чачэнскі бок бок вуснамі віц-праздыдента Ічкерыі Вахі Арсанава пракаментаваў рашэнне Рады Эўропы па сітуацыі ў Чачэніі і надацьце Рәсей трохмесячнае адтэрміноўкі. Чачэнцы, гаворыцца ў заяве, ніколі яя не песьцілі ілюзіяў адносна Захаду, мэтай якога зьяўляецца баявая нічыя праціўнікай: Захад байцца разліванай Рәсей, але адначасова асьцерагаеца расейскіх прэтэнзіяў на былыя калёніі ў выніку перамогі Москвы.

Галоўным жа адкрыцьцем тыдня стала прызнанне былоя расейскага прэм'ера Сыцяпашины, які 26 студзеня паведаміў у

Месцы наибольш упорных боёв у пятнице-нядзелю

інтэрвію французскай газэце "Monde", што плян цяперашній вайсковай апэрацыі ў Чачэніі быў

распрацаваны яшчэ летасць увесну. Значыць, як мы й меркавалі раней, дагестанскі газават і выбухі ў Москве, Валгадонску ды Буйнакску былі толькі нагодай.

Анатоль Уцюговіч

СЯМЁН & МАДЛЕН

З візитам на паўночнаамерыканскім кантынэнце зараз знаходзіцца Старшыня Вярхонага Савету Беларусі. У праграме — наведанне канадzkіх універсітэтаў ды сустрэчы з прадстаўнікамі грамадzkіх аўяднанняў гэтай краіны. На пасылья заплянаваны візит у Злучаныя Штаты, дзе кіраўнік беларускага парламэнту мае пабачыцца з функцыянарамі Дзярждэпартаменту і амэрыканскімі кантрэсменамі. Спачатку Сямён Шацрэцкі збіраўся адбыць дахаты 6 лютага, але пляны нечакана зьмяніліся, бо, паводле плянірованых звестак, 7-га месець адбыцца сустрэча з дзяржсакратаркай ЗША Мадлен Олбрайт, дзе будуть абмеркаваныя найактуальнішыя праблемы палітычнага становішча ў Беларусі, найперш будзе ўзьнятая тэма выбараў.

А.Прас.

ХАРВАЦКАЯ ВЯСНА-2000

Эпоха Туджмана канчаецца. Чаго ў ёй было болей: велічы нацыянальнага абуджэння ці прыкрасы міжнароднае ізаляцыі?

Памёр Туджман. Усьлед за гэтым Туджманава партыя (ля ўлады ўжо 9 год) прайграла выбары. Лібералы ідуць да ўлады пад лёзунгамі барацьбы з «еканомікай кумаўства» і патрабаваннем збліжэння з Эўропай.

Адной з асноўных праблемаў палітычнага жыцця Югаславіі за ўсіх часоў было процістаяньне імкненняў — харвату да аддзялення, а сэрбаў да панавання. Адбілася тое ў тэрарызме ў міжвеннай каралеўскай Югаславіі, харвак-сербскай вайне за нямецкай акупацией, "Харвацкай Вясне" 1971 году... Даречы, адзін з цяперашніх пераможцаў на выбарах, Д. Будзішча вышыў на грамадzkім арэну якраз у ту юніці — быў правадыром студэнтаў, якія выступілі супраць Бялграду. Пасылья колькі год сядзеў у турме ды да канца СФРЮ на мяў права выяжджаць за мяжу.

Пра Туджмана кажуць, што ён стварыў харвацкую дзяржаву, але пры гэтым спляжыў дарэшты сёмыні гонар. Пасылья адваёвы ў

1995-м Краіны харваты нічога не здабылі ў эканоміцы. Да ўступлення ў ЭС нават бяднейшая Румынія бліжэйшая, чым Харватыя, а да праграмы "Партнэрства дзеля міру" падлучаныя нават Альбанія, Казахстан і Беларусь, але ж не Харватыя. Таму гэта прагнучы харваты адкрытысьці.

У Харватіі сёняня 10 млрд. замежных пазыў (на 4,5 млн. насельніцтва — па 2200 на кожнага) і заняпад. У краіне кожны пяты беспрацоўны, не пераадоленыя вынікі вайны — Вукавар так і стаіць разбураны. Незразумела і як зъмяніць баскійскую палітыку (Герцэговіна часам называюць "харвацкім графствам") яе падрымка абыходзіцца Харватыі ў паўмільёну даляраў ўгодні...

У другім туры кандыдат дэмакратаў, апошні прэзыдэнт «той» Югаславіі, Шціпэ Месіч будзе канкураваць з лібералам Будзішам. Абодва кандыдаты абыходзіцца краіне пераменены. Дыктатуры капец.

Сяргей Радзіцкі

Першыя эксперыментальныя перадачы былі перададзены ў сінезні 1949 году, а рэгулярныя перадачы Беларускай праграмы Радыё Ватыкану пачало перадаваць 6 студзеня 1950 году, калі таксама адзначаўся Святы Юбілейны Год. Беларускія перадачы з Апостальскай Стальцы пачаліся дзякуючы вялікім намаганням выдатнага чалавека, айца Пятра Татарыновіча.

Заснавальнік Беларускай праграмы, ксёндз-прапалат Пётра Татарыновіча нарадзіўся ў 1896 годзе ў вёсцы Гайнін на Случчыне ў пажобнай каталіцкай сям'і. У 1919 годзе ён быў высьвячаны на святара ў грэка-каталіцкім абрадзе ў Львове. Да канца другой сусветнай вайны айцец Гарошка займаўся душпастырствам і асьветніцкімі спраўамі ў Беларусі. У 1945 годзе ён заранізаў беларускае душпастырства ў Берліне, а пасылья ў Мюнхене. У верасні таго ж года айцец Леў прыйшоў у Рым і праз год выдаў малітоўнік «Божым Шляхам». Айцец Гарошка займаўся душпастырскай дзеянасцю сярод беларусаў у Францыі, дзе быў рэкторам місіі, а таксама ў Лёндане да 1970 году. З гэтага года айцец Леў кіраваў Беларускай праграмай Радыё Ватыкану і адначасова выконваў абавязкі рэктара Беларускай Каталіцкай Місіі ў Францыі. Ён напісаў некалькі вядомых кніжак, сярод якіх найбольш вядомая «Навука і Рэлігія».

У 1977 годзе, пад час хірургічнай апэрацыі, айцец Леў Гарошка памер у парыскай лякарні. Яшчэ ў 1974 годзе да рэдакцыі Беларускай праграмы далучыўся грэка-каталіцкі санктор, доктар навук, мовазнáца, айцец Робэрт Тамушанскі. Ён нарадзіўся ў Амэрыцы, у беларускай сям'і. Пасылья санктора айца Гарошки ён стаў новым адказным кіраўніком і, ужо пачынаючы з 1983 году, беларускія праграмы пачалі гучыць штодзённа. На жаль, айцец Тамушанскі зачыніўся ў 1996 годзе, але за тыя 19 год ён вельмі многа зрабіў для Беларускай праграмы. На сёняшні дзень у Беларускай праграме стала працуць чатыры асобы: Алена Мартэнская,

Янка Мойсік, Андрэй Пятчыц і кіраўнік Программы айцца Клёд Рабінэ. Ён паходжаным бэльгіец, езуіт, на Ватыканскім радыё працуе ўжо другое дзесяцігодзіньдзе і заўсёды быў вялікім прыхільнікам беларусаў. Айцец Клёд ужо двойчы пасыпей пабываў у Беларусі, каб пазнаміцца з жыццём, і набыў тут шмат сяброў. Дзеля Беларускай праграмы працуе таксама і супрадаўнікі ў Беларусі і за мяжой.

Беручы пад увагу становішча Царквы ў Беларусі, асабліва брак займаўся душпастырствам і асьветніцкімі ведамі. Для многіх гэта, бадай, адзінай магчымасць атрымаць рэлігійныя веды. Дзеля гэтага Беларускай праграме працуе таксама душпастырства ў Берліне, а пасылья ў Мюнхене. У верасні таго ж года айцец Леў прыйшоў у Рым і праз год выдаў малітоўнік «Божым Шляхам». Айцец Гарошка займаўся душпастырскай дзеянасцю сярод беларусаў у Францыі, дзе быў рэкторам місіі, а таксама ў Лёндане да 1970 году. З гэтага года айцец Леў кіраваў Беларускай праграмай Радыё Ватыкану і адзначаўся санктором з 1983 года, беларускія праграмы пачалі гучыць штодзённа. На жаль, айцец Тамушанскі зачыніўся ў 1996 годзе, але за тыя 19 год ён вельмі многа зрабіў для Беларускай праграмы. На сёняшні дзень у Беларускай праграме стала працуць чатыры асобы: Алена Мартэнская,

Programma Bielorusso
Radio Vaticana
00120 Citta del Vaticano

ХХ стагодзьдзе ў беларускай мове не адлюстравалася, не ўвайшло сваімі рэаліямі і зывамі ў яе тканину і кантэкст. Усе здаўткі цывлізацыі, якіх за мінультыя сто гадоў была працьма, мы называем запазычанымі словамі, чужымі нам паводле духу і літары. Гэтыя слова не належаць мове. Яны ёсьць у ёй, а могуць і ня быць, бо яны — не каштоўнасць, бо яны ёсьць і ў іншых — у расейскай, празь якую да нас прыйшли, або ў ангельскай, нямецкай, французскай, у якіх, як правіла, нараджаліся. Аб'ём такой незасвоенай лексыкі ў беларускай мове расце, бо большае вакол нас лік ўсё новых цывілізацыйных выгодаў.

Так адбываецца зусім не таму, што беларускія навуковыя нічога не дали сусветнаму навукова-тэхнічнаму прагрэсу. З гэтым якраз праблемаў ніяма. Але мова прагрэсу ні коліс, ні цяпер — не беларуская. І ў гэтае зывы прычына ўжо чиста палітычная. А менавіта — русіфікацыя, у яе самых глыбінных і падступных прайвах.

Пачнем са слоўніка. Да прыкладу, вось тэрміны, якія пачынаюцца з «электрап...». Электрапыласос. Магчыма, існавалі і нейкія іншыя пыласосы — мэханічныя ці пнёуматычныя. Нехта надзімае мякі або шчокі, а нехта другі соўгае шчоткай па падлозе. Або — электрапрайгравальнік. Гэта — пра вінілавы адаптар, які сышоў у нябыт, на масавым, прынамсі, узроўні. Беларуская мова нават не пасыпела ўсё гэта засвоіць, а яно ўжо і зынкла. Электракамбайн, электралімпа, электратранспарт... Проста заварожвалі нашых людзей гэтае электра- яшчэ ў сямідзясятых. Падобна, як сеньня заварожвае прыстаўка эўра-: эўрамонт, эўрашбы, эўрадзіверы... Вядома, навукова-тэхнічны прагрэс — гэта толькі вонкавая праява, інфраструктура, якая не

МОВА-2000

Назавем рэчы сваімі імёнамі

Як па-беларуску тэлевізар? Ці — аўтобус? Або — вантуз?.. Дый мікрахвалёвая печка, згадзіцесь, — не па-беларуску. Наша мова не жыве ў рэаліях таго часу, у якім жывем мы самі. Здаецца, яшчэ дзясятак гадоў, і ўсё яе жывое цела заменіца такімі вось пратэзамі.

Зміняне і ня зменіць сутнасці чалавека. Ажно мова, што ні кажы, мусіць засвойваць тэрміналёгію гэлага са-мага прагрэсу.

Вось цяпер — усеагульная кампьютарызацыя. Гэта ці не кампьютары мы яшчэ ўчора называлі ЭВМ — электронна-вылічальная машына? Які-небудзь «файл» палікі называюць «плік», а мы кажам — файл. Прычым, для нас гэта — расейскія слова. Бо ўсе праграмы ў беларускіх карыстальнікаў, як правіла, рускамоўныя. Што Windows, што Internet Explorer, што Word. Хоць уласна расейскага ў іх нішмат. Кажуць: ты працуеш на пісі, а я на макі-

нтоши. Што тут расейскага? А вось што — добраахвотны выбар. Калі німа свайго, чаму не карыстацца

арыгіналам —

ангельскімі праграмамі? Яй хачу зразумець — чаму?

Што ЭВМ, што ВЦСПС у школьнім слоўніку выглядаюць аднолькава, як рэчы адкылія, забытыя, а ўжо цяперашняму школьніку і незразумелыя. Праехалі. Не зачапіліся, ну і няхай. Ад нас, як быццам, не аднялося. Можа, гэ-

чаму пашырылася, не мадэрнізавалася. Значыць — страта.

Другі шлях — парашынанне з моўнай практикай і моўным досьведам нашых суседзяў. Тут вынік адзін: ім ўсё гэта «нада», а нам — не. Чаму?

У школе першым

так праедзем і ўсё іншае — тыя файлы з уіндаўсамі?

А праўда, можа захаваць мову на ўзроўні спрадвечнай лексыкі і не «псаваць» яе наватворамі. Урэшце, тое, што не развязваецца, ніколі не памірае.

Ці трэба культуры засвойваць тое, што прамінае з часам?

Каб адказаць на гэта, я абраў два шляхі. Па-першае ёсьць такія сферы жыцця, дзе культура і тэхналёгія непасрэдна сутыкаюцца і ўзаемадзейнічаюць. Іншымі словамі, тэхнічная тэрміналёгія і пастычнае слова тут часта тоесныя. Да прыкладу, у архітэктуре. Вось жа беларуская архітэктурная тэрміналёгія, напрацаваная вякамі, у ХХ ст. не

пашырылася, не мадэрнізавалася.

Значыць — страта.

Другі шлях — парашынанне з моўнай практикай і моўным досьведам нашых суседзяў. Тут вынік адзін: ім ўсё гэта «нада», а нам — не. Чаму?

У школе першым

прикладам нэалягізму называлі

касманаўта. Маўляў, разам са зьяўленнем новых рэаліяў зьяўляюцца і новыя слова. Гэта так, але ўсе, бадай, без выключання нэалягізмы ў беларускай мове былі нэалягізмамі расейскай мовы, без якой-колькве істотнай адаптациі. Больш за тое, узятыя з піетэтам да расейшчыны.

Згадайма, што слова «большвік» або «совет», альбо «комунізм» ссырша так і пісалі па-беларуску —

праз «о». Гэта значыць, што

засваенія або адлюстраваныя ў мове новых рэаліяў жыцця папросту не адбывалася. Люстэрка

мовы было ў ХХ ст.

завешанае, як

завешваюць лютстэрка ў хаце, у якой ёсьць нябожчыкі.

Суседзі — палікі

ці літоўцы — па

крупіцах лепяць сучасны вобраз сваіх мовав

імкнунца ўводзіць іх

і ў кампьютар, і ў пар

ламэнт, і на біржу —

балазе, паўсюль гэта

рэгламэнтуюцца законо

намі. У Эстоніі конкур

сы наватвораў пра

водзяца з шасьці

дзесятых гадоў.

А ў Польшчы гадоў пяць таму

велізарны конкурс пра

водзіла «Gazeta Wyborcza».

Высьвятлялі, да

прыкладу, як можа

па-польску гучыць

сэкс-шоп. Для бела

рускай рэальнасці такія

іншыя слова

засвойваюцца, здзіўнавата.

Чаму?

Адказ знаходзім у іншым

баку. Дзіўнавата гэта

усё выглядзе ў расейскай

рэальнасці.

Ад спробы ўводзіць нэалягізмы

і пачатку ста

годзьдзе там засталіся

хіба што анекдоты пра

лапці-макраступы.

У цэлым жа Расея трады

цына бярэ заходнезўралейскую

лексыку, як наадта яе перарабляючы. Прычына гэтага — ва ўсьвядамлены недасяжнае велічыня нацыі і дзяржавы. А веліч спараджае сон душы. Заклапочаны ў такай сітуацыі можа быць толькі невялікі, якому праз усю гісторыю стаіць праблема выжывання.

Безумоўна, гэтаксама, як літвоўці або чэхі, мусіў бы паводзіць сябе і беларус. Але беларус — у полі расейскага сну.

Гэтай расслабленасцю, якая прыйшла да нас з русіфікацыяй, тлумачыцца, дарэчы, ня толькі стаўленне да сваёй мовы, але й да гісторыі, і, калі хочаце, да палітыкі, гаспадаркі. У вялікім і малым. Можа быць, якраз гэта і ёсьць самая сапраўдная русіфікацыя — паралюш волі і жадання.

Бяруся сцывярджаць, што менавіта ў такіх клопатах, як моўная творчасць, чалавечая асобіна ператвараецца ў чалавека. Зрок рабіцца танчайшым, адчуваючы сваёго, найбольш адэкаўнага сабе рабіцца вастрэйшым, зьяўляецца ўменьне цаніць абстрактныя, быццам бы, інтэлектуальныя каштоўнасці. Гэтак наўбояўшы дзярогой выглядае

кі га, ахай на дагледжанную ў вясковай хаце. Адваротны прыклад — калі кажуць, што дармаеды пісменнікі ядуць хлеб працоўнага народа. На жаль, у цяперашній Беларусі пашыраеца якраз адваротны прыклад.

Усё сказанае і пабудзіла рэдакцыю «Наша Нівы» авбесціц кампанію «Мова-2000», у рамках якой нашыя чытачы будуть працаваць свае заменінкі або наватворы для «пратынных» словаў. Пішыце нам. Давайце абміркоўваць і ствараць. Што прыжывецца, тое прыжывецца. Галоўнае — назавем рэчы сваімі імёнамі.

Сяргей Паўлоўскі

трэба было толькі запісаць расейскае слова па-беларуску.

Калі ў 70-80-х гадоў літаратурная, гарадзкая беларуская мова зноў рэална зажыла ў новых жывых беларускіх колах, началася і моваворчасць, працькаваная патрэбамі штодзённага жыцця. Так, паводле прынцыпу «абы не па-расейску», пачалі запускацца слоўцы накшталт «пляшак» замест «бутэлька», «глубец» замест «балкон», «лайцар» замест «штопар», «крама» замест «магазін», «чыюк» замест «папугай» ды шмат чаго іншага. Словы «съявтар», «спадар», «выканкам», «тэлефанаваць» ад тых часоў пачалі гучыць нават у афіцыйных радыё і тэлевізіі ды нават трапілі ў слоўнікі. У ранейшых слоўніках такіх словаў або не было зусім, або яны пазначаліся абласнымі, састарэлымі, прастамоўнымі.

Аднак моваабнаўленне ХХ стагодзьдзя ў беларускай мове так і не рэалізавалася поўнасцю. Лексычнае наватарства не спынілася і магло бы стацца цікавай тэмай культурнага дыскурсу. Колькі прадметаў і паняццяў нашага побыту яшчэ чакаюць сваёго прыдатнага беларускага найменнія — усе гэтыя «батарэя ацяплення», «унітазы», «пад'езды», «лесвічныя пляцоўкі». Аднаўленне сусвету ў беларускай мове — прыгожая справа для новага тысячагодзьдзя.

Сяргей Шупа

ПАД'ЕЗДЫ, УНІТАЗЫ, РАДЫЯТАРЫ...

Наватворы ў суседзяў

чайна адбываўся паралельна з палітычным развязвіццем нацыі — ін атактывізоўваўся ў часы барацьбы за незалежнасць і наступна гумацаваныя і развязвіцца нацыянальнай дзяржавай. Апошнім выпадкам аховы мовы ставала сама дзяржава.

Галоўным клопатам моваворцаў зусім было супрацьстаяць упływu пануючай на працягу стагодзьдзяў культуры — нямецкай у чэхаку, польскай і расейскай — у літоўцаў, нямецкай і расейскай — у эстонцаў. Сродкі ўжываліся розныя. Найперш актыўизваліся ва ўжытку старыя і даўно забытыя слова, пераглядаліся бағацці народных гаворак, а таксама ўтвараліся новыя слова ад наяўных каранёў. Так, прыкладам, чэская мова займела шмат словаў спэцифічных, якіх німа ў іншых мовах. (Памятаю, як аднойчы з сябрамі мы спрабавалі адкаркаваць бочку з чэскім півам, але ні здолелі разабраць інструкцыі, дзе ўсе слова былі спрэсіяўскімі. Давялося працягнуць яго бочку нажам і абліцца півам, але ні здолелі разабраць інструкцыі, дзе ўсе слова былі спрэсіяўскімі. Давялося працягнуць яго бочку нажам і абліцца півам, але ні здолелі разабраць інструкцыі, дзе ўсе слова былі спрэсі

ХТО НЕ ЗЬМЯНІУСЯ ЦІ ШТО НЕ ЗЬМЯНІЛАСЯ

Менская інтэлігэнцыя і актыўісты Таварыства Беларускай Мовы адзначылі 10-я ўгодкі прыняцьца Закону аб мовах урачыстым сходам у падпольі Чырвонага касцёла

Пачалося ўсё з гімну «Магутны Божа» і вершу «Дзе мой край?». Паслья «наша Заяць, былая вучаніца 9 класу», як прадставіў яе Алег Трусаў, прачытала сваю слынную «Малітву за беларускую мову». Паслья на сцэну выйша Ніл Гілевіч — Міхаіл Чыгір пачціва паправіў яму мікрофон — і зачытав свой 10-гадовай даўніны выступ у Вярхойным Савеце («Вярхойная Радзе», — называў ён). Паслья меў слова «паз і дыплямат» Генадзь Бураўкін. Стомлены Эдуард Акулін засыпаваў песні пра Багдановіча. Леанід Лыгей меў чытаць даклад, але на стаў — бо першы частка дакладу ўжо надрукавана ў «Нашым слове», а другую надрукуюць у наступным месяцы (пры тады падыходзе матар'ялаў гэтай газэце, што выходзіць дзякуючы ахвярнасці прадпрымальніка Судніка, ніколі не забракне). Замест дакладу ён трохі паўспамінаў-празважаў.

У залі слухаў кіраўнік цэнтрагаўдру Грыб і дысыдэнт Шчукін, пробашч Завалін і праваабаронца Гюнтер, архівіст Скалабан і выдавец Санько, пасрод паседжання прыйшлі на ват рэдактары «ЛіМу» і «Полымя» Пісьменнікаў і Законнікаў. Залі ў падзямельлі менскага касцёла

цёлую была паўнюткая. Карацей, сабралася ўся менская інтэлігэнцыя, такая, якая ёсьць.

Рабілі, як і належыць, шматлікія памылкі: казалі «па гэтаму пытанню», згадвалі «існаванье тэкста», заўжалі, што ён «на 10 год мяне маладзей», гарталі «лісты з дакладам», прасілі «з-літуіся, Божа».

Пра што гаварылі?

Пра тое, што «родная мова — найсвяцейшы скарб», што дзяржава не карыстаецца «мовай Багушэвіча і Купалы, Коласа і Багдановіча», што, цытую Бураўкіна, «сёньня, у дзені 10-годдзя, у Маскве валасатымі рукамі палітыкаў забітыя яшчэ адзін цывік у трунун...», што «народ з-за сваёй даверлівасці і дабрыні даверуіць зманкутаваным палкоўнікам».

Народ увогуле вельмі хваліў ўсе выступоўцы. Ён не такі кепскі, як «лічлі», ён хоча вярнуцца да роднай культуры, але ўлады не даюць. Асабліва добрым словам згадвалі апошні перапіс, на якім народ паказаў «порсткім інтэграстам», як выказаўся Бураўкін, сваю пазыцыю. Ідэя праводзілася такая: народ у нас правільны, толькі ўведзены ў зману, інтэлігэнцыя ў нас правільная, зрабіла ўсё, што магла, толькі мала магла, а ва ўсім вінаватыя неканкрэтызаты.

Выступоўцы на раз падкрэслівалі, што нічога не зъянілася ваныя «ўлады». Карацей, лепшыя сыны народу думаюць, як і сам народ: што славяне заўжды хоцьця, як лепш, а выходзіць як выходзіць, і што ўлада — гэта наятыя, якія я выбраў на выбарах, не канкрэтны міністар-антыбеларус X. і міністар-беларуса філ У., а нешта такое ўсеахопнае і неўзялённае, чаго на скіпіш за рукавом і не пераабярэш (або на скінеш з поўным сувэрэнным народным правам, калі яно не дае сябе замоністраўцам), але можна пераканаць памяняць пазыцыю, замаліўшы палітычнымі прамовамі й рытуаламі.

Бо тое, што адбывалася ў лёхах касцёла святых Сымона і Алена, як і ўсе падобныя мерапрыемствы, нагадвала рытуальную службу — са сваімі сіяцтарамі-пастамі, малітвамі, замовамі, пакутнікамі-Багдановічам, уставаньнямі. Прычым і пастары, і статак перебываюць у дзіўнім стане, набліжаны да вечнасці: можна чытаць прамовы 10-гадовай даўніны, можна выступаць з-за менш даўнімі анатэмамі, удакладняючи толькі грэшнікаў — раней манкуртаў, цяпер — зманкутаваных палкоўнікаў, і няма сэнсу нешта аналізаваць ці прыводзіць нейкія лічбы.

Выступоўцы на раз падкрэслівалі, што нічога не зъянілася

з 10 гадоў. Хоць гэта на прайда.

Бо і ТВМ цяпер за Трусаў перастаў быць той установай рытуальных послуг, што хацела, але не могла стаць дзяржаўным міністэрствам мовы, якой ён быў у Менску за часоў Бураўкіна, і канкрэтныя людзі за мову пасядзелі ўжо ў канкрэтных турмах, ствараючы новыя нацыянальныя эпас і легенды, і стала ясна, што па ўмовах палітычнага ціску выйсцем можна быць толькі канкрэтнае палітычнае змаганье і завяёва інфармацыйнай прасторы канкрэтнымі газетамі, часопісамі і радыёстанцыямі, а ніяк не абстрактныя, пагатоў бязадрасныя, піліпікі.

Зъянілася за 10 гадоў хоць бы тое, што народжаны ў сценках Саюзу Пісьменнікаў агітпрап зусім адкыў свой час і выклікае

ў мадэрным грамадстве, што наяртіць паўтарэння, толькі алергію. Агітпрап, вершы пра родную мову і клятвы без наступства — гэта вярыгі на нагах ТВМ, Саюзу Пісьменнікаў, газеты «Народная воля» і ўсіх, і ўсяго.

Маладое пакаленне ўспрымае разыўціць сваёй мовы і культуры не як нейкі трансцендэнтны авалязак, а як неад'емны элемент комплексу палітычных, сацыяльных і эканамічных пераўтварэнняў у краіне, без якога гэтыя перамены на маюць шанцаў на посыпех. Разумеючы, што бяз мовы — без пераменаў — гіне не абстрактны «народ», а канкрэтныя дзецы, якія няма чым лячыць.

Галоўнай жа інфармацыйнай падзеяй стала ўступленне Чыгіра ў шэрагі ТВМ. Дзядзька хоча паўтарыць памылку спачатку камуністаў, паслья дэмакрататаў, а паслья БНФу, звязаныя па сымбалічнай легітымаци ѿ да тых самых пастаў і пісьменнікаў. Беларус ўсё ж такі ў нас Чыгір...

Андрэй Дынко

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

Новыя хвалі ад 24 студзеня 2000 году

ЧАС	kHz	ХВАЛІ	ЧАС	kHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	6000	49	22:00-23:30	6010,6170	49
	7195	41		9845	31
	9615	31		11895	25
	15640	19	06:00 - 07:00	5995,	49
				7275, 7295	41
				9750	31

Сярэднія хвалі — 576 і 612 kHz

Адрас: 220005 Менск-5, н/с 111; Vinohradská 1, Praha 110 00 CZ

Програму можна слухаць, чытаць, а таксама пісаць у рэдакцыю праз [Інтэрнэт](#)

WWW.SVABODA.ORG

НАСТРОЙЦЕСЯ НА «СВАБОДУ»!

Сяржук Кручкоў: ТВМ па-за палітыкай

Сяргей Кручкоў: У лістападзе ТВМ мела 4322 сябры. Паслья гэтага ўступіла яшчэ каля 300 чалавек. Усе яны аб'яднаны ў 128 суполак у 64 раёнах Беларусі, г.з.н. на большай частцы тэрыторыі краіны. Найактыўнейшыя суполкі — у Баранавічах, Пінску, Лідзе, Віцебску. Або во, вясковая суполка ў вёсцы Налібокі Стапенецкага раёну, сябрамі якой зъяўляюцца эблозага сямнаццатыя дзяўчынкі. Робяць такое, што і ў Менску на часта пабачыш: сустэречы з пісьменнікамі, канцэрты бардаў, выставы кніг, касэт, паказы відэафільмаў.

Ясна, што маем і хібы, але я згодны з Алемесем Камоцкім, які некалі сказаў у «Нашым слове»: «ТВМ павінна быць элітнай і камэрнай арганізацыяй, якая мусіць браць на колькасцю, а інтэлектам ды культурным узроўнем». Во снапраўды, на выйсьце — набіць арганізацыю 20—30 тысячамі ёлупні. Шчыра кажучы, і так у беларускай справе круціцца шмат людзей, якія толькі дыскрэдытаюць нашы мерапрыемствы: маем снапраўдную праблему з тымі, каго некалі заціснула систэма, хто з катушак зъехаў, згубіўся ў асабістым ды грамадzkim жыцці ды з часам прыбіўся да беларускага актыву. З гэткім «пакрыўджанымі» цяжка працаўца.

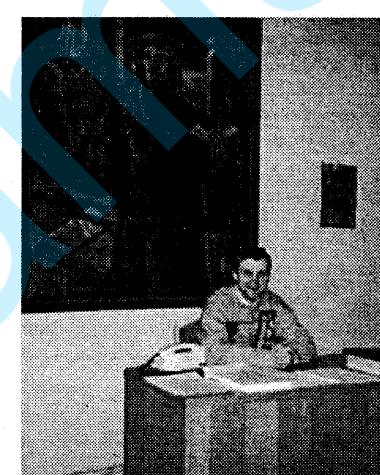
«НН»: Ці ТВМ гатова ісці на палітыку? Сёй-той лічыць, што

толькі палітычнае змаганье можна выратаваць сітуацыю.

С.К.: Да ўсім сьвеце існуе глыбокі падзел паміж палітыкай і грамадзкай справай. На сёньняшні момант нам бы хацелася, каб Фронт — у мінульым таксама грамадзкай арганізацыя — займаўся палітыкай, пакінуўшы ТВМ выключна грамадzkou дзеянасцю. Гэта наша стратэгія — не ісці ў палітыку. І вынікі сталі больш адчувальнымі, нават з тымі ўладамі, пра легітимнасць якіх могуць спрачацца палітычныя партыі, мы маем контакт і часам досьць пазытыўнае супрацоўніцтва.

Зъянілася ў запісаная ў статуте асноўная мэта ТВМ. Раней гэта было дасягненне для беларускай мовы статусу адзінай дзяржаўнай, але цяпер, зважаючы на Канстытуцыю, алегітимнасць якой таксама можна спрачацца, мы маем дзівлюмоў. Добра, хайдзюхомоў. Але рэальная, кожамы. Да 37% насельніцтва карыстаюцца беларускай мовай у штодзённым жыцці, і тое панаванье расейскай, якое маем цяпер, — гэта страшэннае парушэнне правой чалавека.

Жахлівы стан рэчаў у Віцебску, дзе сёлета ўвогуле не набіралі беларускамоўных клясіц. Але калі перапіс пакажа — бяру ўмоўна — што ў горадзе размайлляюць па-беларуску 20% насельніцтва,

мы маем дамагацца, каб у ім было 20% беларускіх школаў.

А вось ужо ў Лідзе сітуацыя цалкам іншая: там па-беларуску навучаецца 58% дзяцей.

У вёсках з мовай на так кепска, як у гарадах, хоць моладзь вясковая на можа пазыціца комплексу непаўнавартасці і, прыяджаючы ў горад вчыцца, пераходзіць на расейшчыну. Таму патрабуем цяпер, каб перавялі на беларускую прынамсі сельскагаспадарчыя навучальныя установы, дзе ніколі не было беларускамоўных плыніяў.

Па меры нацыянальнага абдужэння патрэба ў расейскай мове як дзяржаўнай адпадзе сама сабой. Галоўнае — на дзеяніцаў прымусам.

«НН»: Колькі беларускамоўных школаў ёсьць сёньня?

С.К.: Якраз 37% ад агульнае колькасці, але ў гарадах толькі 5,8%. Але адсотак дзяцей, што вучыцца па-беларуску, меншы, бо ў вясковых беларускіх школах часта вчыцца зусім мала дзяцей, а ў гарадzkіх расейскіх колькасць вчыніў перавальвае за тысячу. Маём і праблему з кадрамі: у школе

«Галоўнае для нас сёньня — надаць ёй арэол сучаснасці і моднасці, каб беларускамоўнасць асацыявалася з найбольш адукаванай і сучаснай часткай грамадзтва. У Менску такая сітуацыя часткова ўжо склалася».

ле, дзе вчыцца мая дачка, працуе толькі адзін настаўнік матэматыкі, якія вядзе заняткі па-беларуску, але з-за адсутнасці жытла ён вымушаны туляцца па інтэрнатах, працаўца на дзіўных працах і пра канцы навучальна-навучацца і зъехаць. Дзяржава не дае грошай на перападрыхтоўку прадметнікаў, каб яны маглі выкладаць па-беларуску, хоць увогуле штогод на арганізацыю курсаў для настаўніцтва выдаткоўвацца шмат грошай.

«НН»: А ТВМ што?

С.К.: Пры Менскай гарадзкай радзе ТВМ створаны Аргкамітэт Бацькоўскага Камітэту. Гэтым летам мы абаранілі ў Менску шэсьць беларускіх клясіц, якія зъбіраліся расфармаваць. Асноўнае, што нам трэба ад бацькоў — каб трымалі контакт і зъбіралі подпісы і дакументы ў абарону школьнікаў беларускіх асяродкаў. Шкада, што шмат хто з вядомых беларускіх літаратаў толькі ю могучы што прыходзіць ды жаліцца, як там нас прыціка

8 ВОДГУКІ

Вільня мусу, а Летува русу

Спадар Валдас Банайціс з Новай Вялейкі, він маю спрэчку із Сямёна Шарэцкім выкарысталі ў першым нумары за гэты год, каб сказаць мне, што «Вільня сталіцай Беларусі ня быць!». Вам Масква даравала Вільню, а для нас яна, кажучы словамі Натальлі Арсеньевай, гэта «ўход крывавы й дзъздэлы, што лёс на каркі нам усклаў».

Ведаючы, што найсільнейшым нацыянальна-духовым, на-вуковыім і эканамічным фарпостам Беларусі праз усе вякі была Вільня, Сталін гэтым фарпостом рашыў адгрэзаць ад нацыянальнае тэрыторыі Беларусі ѹаддаць яе, ня хоучы рабіць моўнае памылкі, скажу — нашадкам жмудзінаў. Ня толькі на працягу паўтысячагодзьдзя часу Вялікага Княства Літоўскага, а і часе паміж войнамі Вільня была культурнай і, у пэўнай меры, палітычнай сталіцай Заходняе Беларусі. Вільня была сэрцем Заходняй Беларусі, што паміавала жыццяздайную круй Беларушчыны на ёсю яе тэрыторыю, аж да найдалейших усходніх граніц Берасьцейшчыны.

А нашчадкі жмудзінаў паверылі «дабрадзею» Сталіну-Маскве, ды ня ўсё. Як пасъя 1939 году няслася да нас, беларускага грамадства, нядобрая вестка, нашчадкі жмудзінаў міжсобку казалі: «Вільня мусу, а Летува Русу...». Ведалі, што апэтыт «уходу крывавага й дзъздэлага» бязъмерны, ды што на прыяцель ён жамойтам... Каб на спонілася б хая наноў прароцства «Вільня мусу, а Летува Русу...».

Раіса Жук-Грышкевіч, Таронта

А Шалкевіча не зауважылі

Пішу Вам наконт недарэчнасці ў нататыцы «Душэўны вечар» Вінцэса Кутрынкі ў №4. Сярод пералічаных удзельнікаў імпрэзы чамусьці адсунічае імя В.Шалкевіча, які, між іншым, вельмі і вельмі добра выглядаў побач з NRM, KRIWI і сп.Крыва-шевым. Цікава, што для яго не пакінулі месца ў пераліку, хоць узгадалі ўсіх-усіх, нават дзяячамі падпевак KRIWI. А пішу я, бо

мне якраз-такі ён найбольш спадбаўся.

Анатоль Сыцебурака, Вялейка

Пішыце пра экстремізм

На мой погляд, летася самым цікавым (але не зусім удалым) атрымаўся нумар пра «Моду на экстремізм». Надышоў час зрабіць «Экстремізм-II», бо нагоды ёсць. Сумняваючы, што зараз які РНЕ-шнік скажа: «нейкі там «Белы Легіён», «леў на шыце — чый гэта знак?» Зараў кожны павінен ведаць сваіх сябrou і ворагаў у твар.

Так што ЭКСТРЭмальных пачуццяў! Пасьпяховай барацьбы! Салодкай Перамогі!

Крывіч, Менск

Наша ці ня наша?

Я не элдэпэшнік, не камуніст, не пэнсіянэр і не бэспэшнавец ці які іншы лукашыст. Я такі ж патрыйёт Беларусі, як і Вы, хоць я ў Беларусі жыву нядайна, а беларуская мова мне ня родная.

Дык мне ёсё менш падабаецца тое, як Вы пішаце аб Рәсей, расейцаў і ўсім расейскім увогуле. Зь некаторых артыкулаў, у якіх тэза «ах, як добра было пры Польшчы, ах, як кепска стала пры маскалёх», у Вашай газэце простаму нармальному беларусу можа здацца, што сапраўды, як кажуць дзяржаўныя СМИ, «калі русофобы прыбыдуть да ўлады, адразу павядуць нас у пансскую Польшчу».

Я сам нарадзіўся ў Маскве і вельмі люблю гэты горад, лічу сябе «масквічом», хоць аніколі не лічыў і ня буду лічыць сябе расейцам. Дык мне непрыемна на старажытных сёлах улюблёна газэты часам чытаць не агронаваныя нічым абразы на адрас майго роднага гораду.

Ня бlyтайце патрыятызм з русофобіяй ці наадварот — палёнафіліяй. На працягу гісторыі ляхі прынеслі нам бедаў ня менш, чым маскалі, і таму эвентуальная інтэграцыя з Эўропай, я спадзяючыся, не азначала б інтэграцыі з «братэрскаю Польшчай». Я разумею, што, жывучы ў Беларусі і слухаючы кожны дзень адну

й тулу апінію з радыё, пэрыёдыкаў і «тэлебачаньня», нармальныя людзі з часам адчуваюць усё большую агіду да гэтае апініі. Але ж беражыце аб'ектыўнасць!

Я, натуральна, ні ў якім разе не заклікаю вас замоўчаваць крывавую расейскую кампанію ў Чачні ці гэту клятую «інъеграцыю», але дарма вы з такім разыкализмам крытыкуеце савецкую эру. Гэты пэрыяд быў далёкі на самым горшым у гісторыі нашае Бацькаўшчыны. За саветамі мы ўпершыню за больш як 100 гадоў атрымалі дэ-юре аўтаномію, хоць і бяз Вільні і іншых зямель; упершыню за бадай 200 гадоў нам дазволілі размаўляць на сваёй мове, хоць і падрусыфікаванай. Мы зноў адчули сябе сапраўдна нацыяй.

Канечнай, шмат пакутай прынесла нам «радзецкая» эпоха. Была русіфікацыя, была дыктура, былі Курапаты. Але нам нельга адмаўляцца ад савецкага спадчына, як нельга адмаўляцца ад спадчына Рэчы Паспалітая. Калі мы адмовімся, у вачах усяго сусвету ў нашых нашадкаў атрымаецца, што (калі не амэрыканцы, дык) РАСЕЙЦЫ перамаглі Гітлера, (калі не амэрыканцы, дык) расейцы першыя паляцелі ў космас, (калі не амэрыканцы, дык) расейцы заснавалі ААН, расейцы былі на працягу 50 гадоў супрацьвагай амэрыканскай сусветнай манаполіі, а мы былі праста выдымам, матар'лам, у чарговы раз ахвяраю і ў чарговы раз выкарystаныя. Яшчэ 70 гадоў цяжкае працы, ахвяраў, крыўі, жыццяў нашых продкаў можна будзе проста выкросці з нашае гісторыі.

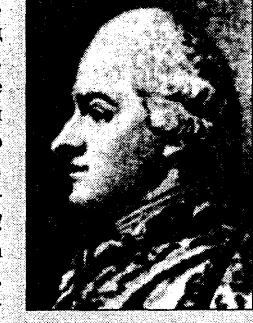
Нельга дазволіць расейцам узурпаваць савецкія дасягненні! Гэта МЫ (канечнай, разам з іншымі народамі СССР) перамаглі Гітлера, мы (канечнай, разам з іншымі народамі СССР) першыя паляцелі ў космас, і мы ж уявіў войскі ў Прагу і Аўганістан. Нам нельга адмаўляцца і ад адказнасці за савецкія злачынствы і за тое, што зрабілі нашыя сучыненікі накшталт Дзяржынскага, бо яны былі беларусамі, а, значыць, і часткаю нас.

Гэта былі мы. Гэта жыцць і лёсі нашых продкаў. Гэта наша гісторыя, наша спадчына. Гэта была наша краіна.

Барталімэюш Гарбач,
<harbac@hotmail.com>

Каляндар

31 студзеня 1800. У маёнтку Павензіках, што пад Варшавай, памірае Міхал Казімір Агінскі. Кім ён толькі ні быў! Ваявода віленскі, гетман Вялікага Княства Літоўскага, магнат, а апрача гэтага — паэт, музыка, мэцэнат. У 1771 г. ён далучаецца да Барскай канфедэрациі (узброенай апазыцыі, нязгоднай з расейскім умашальніцтвам у справы Рэчы Паспалітай; ад містэчку Бар ва Ўкраіне). У верасні таго ж году ягонае войска было разьбітае пад Сталовічамі арміяй Аліксандра Суворава. Пасъя паразы канфедэратаў Міхал Казімір жыў у Слоніме, дзе заснаваў некалькі прадпрыемствіў, друкарню, опэрны тэатар, пабудаваў канал, які носяць ягонае імя. Сымерці Міхала Казіміра Агінскага ў апошні год XVIII ст. нібы падвяла рысы пад усёй гісторыяй Рэчы Паспалітай. Некалі вольная краіна зінікла з мапаў сусвету, і ў нашай гісторыі пачаўся новы этап.

2 лютага 1950. У Смаргоні пачаліся арышты ўдзельнікаў Мядзельска-Смаргонскага антыкамуністычнага падполья, абсалютную большасць ўдзельнікаў якога складала моладь. Арганізацыя зарадзілася ў 1947 г. як адказ на татальну русіфікацыю і дэнацияналізацыю заходнебеларускага жыцця. Узначаліў маладзёжнае падпольле Расціслаў Лапіцкі. У лютым — сакавіку 1950 г. была арыштаваная большасць сябrou арганізацыі. У ліпені 1950 г. у Маладэчне адбыўся суд над удзельнікамі маладзёжнага падполья. Большасць юнакоў і дзяўчын асудзілі да 25 гадоў пазбаўлення волі, Расціслаў Лапіцкі быў расстралены. Ягоная сястра Алена Шарэпа-Лапіцкая дагэтуль спрабуе адшукваць магілу брата.

5 лютага 1975. У савецкай прэсе друкуюцца адказ Л.І.Брэжнева на ліст эстонскай даяркі Лінды Пэйпс, якая перавыкала плян па надоях малаці. 6 лютага 1975. У Гішпані 500 дзяржаўных службоўцаў падпісаваюць Дэмакратычны Маніфест, тым самым пратэстуючы супраць аўтарытарнага рэжыму генэрала Франка, які кіраваў краінай больш за 35 гадоў. У шматмільённай краіне

знойшліся тыя, хто не пабаяўся ўзъянць голас супраць дыктатуры. Дэмакратычны Маніфест стаўся той іскрай, з якой паўстаў дэмакратычны рух Гішпані. Улетку 1975 г. дэмакратычны рух ахапіў усю краіну. Людзі чакалі восені і дачакаліся... 20 лістапада нечакана памірае Франка, са съмерцю якога зынікае дыктатура.

У 1800 г. Тадэвуш Касцюшка выдае ў Пaryже на польскай мове книгу пад называй «Ці могуць падлікі дабіцца да незалежнасці», у якой адзначае: «...пажадаем толькі, і мы станем вольнымі, бо 16-мільённы народ ня можа быць народжаны для рабства». Мара Касцюшкі ажыццяўляўся амаль праз 120 гадоў.

Праўда, народы Рэчы Паспалітай здаваліся сваю незалежнасць пасобку: спачатку незалежнасць здавала Літва (у лютым 1918 г.), у лістападзе незалежнасць здавацца Польшчы. Беларусь стала незалежнай на восем месяцаў раней за Польшчу. Аднак Беларусь, у адрозненіне ад сваіх суседак, ня здолела абараніць незалежнасць. І скончылася тым, чым мусіла скончыцца: беларускі народ аказаўся падзеленым на дзве часткі.

У 1925 г. Адольф Гітлер пісвае першы варыянт «Майн кампф» — настольнай кнігі ўсіх нацыстаў часоў Трэцяга Райху. У кнізе Гітлер пісці пра пляны захопу ўсходніх земляў, цалкам ігнаруючы інтарэсы тых народоў. Да ліку непаўнавартасных адносіліся і беларусы. Дарэчы, «Майн Кампф» пад час нямецкай акупацыі не прадаваўся на беларускай тэрыторыі. Тлумачэнне простае: немцы тады гулялі зь беларусамі ў нацыяналізм і, канечнече, не хацелі паказваць сапраўдныя мэты. Здавалася, што са съмерцю гітлераўшчыны павінны былі адысці з ўніверсітэтаў і іншых народных падпілішчаў.

Алег Гардзіенка

ПАТРЫЯТЫЧНАЯ ЗОРКА “МАДАМ ДЭ БАР”

Адной з разбураніцаў традыцый і была Ганна Паўліна Ябланоўская.

Яе бацька Казімір Караль памёр, калі дзяўчыніне было дзесяць гадоў. Праз два гады жалобы маці Кацярыны Радзівіл пабрала ся шлюбам зноў. Ганна апынулася з маці ў яе новай сям'і. У дзяўчынны склаліся добрыя адносіны з айчымам Юзафам Аліксандрам Ябланоўскім. Той заўважыў у яе схільнасці да заняткаў эканомікай і нават дазволіў весьці гаспадарчыя справы сваіх маёнткаў у час сваіх працяглых замежных вандровак. Айчым жа знайшоў падчарцы мужа — свайго стрыечнага брата Яна Каэтана Ябланоўскага. Пасъя вясьмі мададыя бачыліся нячаста з-за працяглых замежных падарожжаў мужа, у якіх ён ездзіў выключна сам, пакідаючы жонку займацца справамі маёнткаў. У 1764 г. Ян Каэтан нечакана памёр, і Ганна засталася ўдавой без дзяцей, але з маёмасцю і велізарным жаданнем на чале з тады ўсіх.

Няўдача не прымусіла Ябланоўскую цалкам адмовіцца ад патріятычнай дзеяльнасці, аднак у той час з-за працяглых замежных падарожжаў мужа, у якіх ён ездзіў выключна сам, пакідаючы жонку займацца справамі маёнткаў. Каб павялічыць прыбыткі, Ганна правіляла шэраг рэформаў: урэгулявала сялянскія павіннасці, увяла 50-гадовую арэнду сялянамі зямлі, пабудавала лякарню для сялян. Безумоўна, ейныя пераўтварэнні не былі рэвалюцыйнымі, але не-

здейнасці. Непрыязнае стаўленне да тагачаснага караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста прывяло ўсю шляхту Барскай канфедэрациі, накіраванай супраць расейскага ўмашальніцтва ў справы краіны і супраць караля як стаўленіка Кацярыны II. Пры гэтым Ганна Паўліна была не шараговай Удзельніцай, а адной са стваральнікаў дзяржавы.

Частку прыбыткіў ад маёнткаў гаспадыні ў далей пускала на патріятычную патрэбы. Яна давала значную матэрыяльную падтрымку касцюшкоўцам і нават узбройвала асобы атрабады.

Ужо пасъя апошніяга падзељу, калі Рэч Паспалітая зынікала з мапы Эўропы, кабета ўсё адно падтрымлівала падпольнага антырасейскія арганізацыі з надзеяй на адраджэнне Радзімы. Яе не чапалі. Но таму, што была ўжо немаладая, а можа, не пасъпелі. Ганна Паўліна Ябланоўская памерла, маючы 78 гадоў. Яна пакінула па сабе велізарную бібліятэку, калекцыю ардэноў і мэдалёў, а таксама мінералагічныя музэй. І ўсіх легендарны вобраз шчырай патрёўткі, съмелай і разумнай жанчыны — “Мадам дэ Бар”.

Наша Ніва [5] 31.01.2000

ДЫСКАГРАФІЯ

«MOTIVATION». Пауль Лісэ. СД. (р) 1999.

Значыць, «шырокім праспэктом кроначы», я не звярнуў увагу на коўзанку і, паслызнуўшыся на лёдзе, ладна так бразнуўся. (Нехта з музыкаў, мусіц, узрадаваўся: каб жа гэты Слухач і здох тут жа!) Ага... Добра да роднай глебы прыкладаўся: ня тое што лінзы — зренкі павыталаці! На шчасце, побач крама была спэцыялізаваная, дзе зрок вяртаюць. І там раптам працавалі мне дыск набыць кампактны пад назоў «Motivation». Матыцаўцы была простая: калі я зноў пачаў сівет белы бачыць, значыць, і слых у парадку. Узяў той дыск, сунуў яго ў прайгравальнік і... Вушам не паверый!

Прыгожая музыка, халера! Так, электроніка, без камптара не абыціся, але сам жа камптар музыку ніколі не напіша. Тут яшчэ трэба, каб у чалавека за маніторам мазгі былі на месцы. Па ўсім відаць, што Пауль Лісэ ведае сваю справу. Дакладная форма твораў, дзе распрацоўка тэмзы аркестраваная як мае быць, як, мусіц, у кампазытарскіх клясах кансерваторыі і выкладаюць. Коежы інструмент гучыць там, дзе трэба, і так, як «доктар прапісаў». У цэлым — надзвычай удала напісаны і запісаны матэрыял, які выдае безумоўны кампазытарскі талент аўтара. Шчыра кажучы, зьяўленнянія такога роду музыки ў Беларусі я чакаў даўно. І падобныя спробы ўжо былі. Напрыклад, яшчэ ў аднаго нашага музыканта, які хаваецца пад псэўданімом ROS. Але ён піша менавіта электронную музыку, у той час як Пауль Лісэ — нешта накшталт мініятураў у клясычным акадэмічным стылі, толькі што працуе не з жывым сымфанічным аркестрам, а з камптарам.

Альбом, які змяшчае 14 кампазыцый, аўтар прысыяці амэрыканскому псыхолагу Абрахаму Гаральду Маславу. Цяжка здагадацца, у чым сэнс таго прысыячэння, хоць па характеристы музыка бе зумоўна напоўненая эмоцыямі, але, нягледзячы наўсеты на электроннае ўлонэне, з якога выйшла, яна па-зямному ўплывае, натуральная. А яшчэ — надзвычай вобразная. Эта цудоўны матэрыял ня толькі для ілюстравання тэатру ці кіно, але і для эксперыментальных харэаграфічных пастановак, тым больш, што адна з п'ес называецца «Morning Ballet Class». І на дадзатак — класны дызайн замежнага мастака Stelma-Schon-O.K.a.

Адно насыяржыла: уласна тэматычная арыгінальнасць. Практычна кожная п'еса нясе адчуванье, што гэтую музыку я ўжо недзе чую. Часам гучыць нешта такое да болю знаёмае, што, здаецца, вось-вось здагадаеся. Пауль Лісэ, съядома ці падсъядома, балансуе на мяжкі разгадкі, але да цытавання, плягіяту не апускаецца. Тым ня менш пра арыгінальнасць тэмаў можна дыскутуваць.

Я ўрэшце дакапаўся да аўтара і, працёрши лінзы, здолеў яго добра разгадзець. Пауль Лісэ (у сувече — Паша) напрасіў ягонага псэўданіму не раскрывацца. Музичнай адукацыі, дарэчы, у яго, здаецца, дагэтуль няма. Але ж чуць у галаве цэлы аркестар — вялікі талент! Паша прызнае, што па статусе ён — кампазытар самадзеині (!), што напісаў колькі твораў больш буйной формы, у тым ліку Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам, але плянне запісваць яго не раней як

праз год. Выступіць у бліжэйшы час з публічнымі канцэртамі пакуль не съпяшаецца, але не выключае гэтага.

Карацей, гэты альбом лічу адной з найбольш значных падзеяў на беларускім музычным рынку ў мінулым годзе. А калі каму сапраўды карціца далучыцца да «Матыцаўцы», настойліва раю пакоўзца на лёдзе каля крамы «Zeiss», што па вуліцы, працаце, імя Свярдлова. А потым з мятаю выправіць пашкоджаны расейская папсой слых зазірнуць у туго краму. Там вас, спадзяюся, з задавальненнем і «абматывуюць» кампакт-дыскам. За невялікую суму.

Ужо Матыванавы Слухач

«НЯБАЧНЫ МУР. Міжнароднае спаканыне бардаў у Мінску». Розныя выкананцы. (р) 1999. «Культурны контакт», Goethe-Institut Minsk, Instytut Polski.

9-10.10.1999

На пачатку каstryчніка ў Мінску на «Вольнай сцэне» адбыліся два канцэрты чатырох бардаў, што прадстаўлялі тры краіны — Беларусь, Нямеччыну, Польшчу. Запісы з тых канцэртаў і склалі гэту касэту.

Алесь Камоцкі — лірнік і лірык — мусіц, нават і выпадаў з таго квартэту, перадусі таму, што сапраўды выступаў з пазыцыяў выключна рамантычна-інтymных, глыбока асабістых, засяродзіўшыся пераважна на творах рамансавых. Сярод іх былі і сучасныя рамансы на вершы Рыгора Барадуліна з нізкі «Зорка спагады», якую рыхтуе да выдання на касэце і асобнай кніжкай адначасова «Каўчэг». Цудоўная беларуская мэлядычнасць песень, чысьцоткі голас, сам выгляд самотнага ваганта. Дзяйчайты, безумоўна, былі скораныя Алемес...

Шыман Зыховіч уразіў манерай съпявання. Такой, прынамсі, у асяроддзі айчынных бардаў сустракаць не даводзілася. Ён гітарыст з джазавым досьведам, што адчуваеца адрэзу: акампанемэнт нібы існуе асобна ад мэлёдый, а акторскі голас дазваляе зразумець вершы нават тым, хто ў пальшчызне — ні бум-бум. Хоць такіх у нас няшмат. Манера Шымана ўбравала ў сябе ня толькі дух країнскіх (сапраўдных!) кабарэ, дзе ён выступае, але і досьведам, скажам, канадца Леанарда Коэна, паліка Марка Грэхуты. Спадар Ракіцкі, які веў тых канцэрты, пабяжаў, што Шыман неўзабаве выступіць у Мінску яшчэ. Настойлівай рэвюе.

Немец Дытэр з такім канцылярскім прозвішчам Калька паспытаў ад лёсу ўсяго. Жыў у ГДР за камуністы — крытыкаў іх у песьнях. Уцёк у ФРГ — і пачаў зьдэкліва съпявці пра «грымы буржуазнага грамадзтва». Атрымаў добра і ад тых. Ціпер жыве праста ў Нямеччыне, праста піша кніжкі і праста съпявае. Пераважна пра свабоду. Вершы вострыя, публістычныя, шмат у чым нам не зразумелы і шмат чым блізкія. Да таго ж, Дытэр Калька быў ці на першым у Мінску музыкантам, які выступіў тут пад акампанемэнт банданэона — гэтака гібрыда заходняга акардэона і ўсходняга гармоніка. Карацей, бард нямецкага разыўту.

Нарэшце, Віктар Шалкевіч. Ён гэтым разам не съпявай ні пра таварыша Сапегу, ні пра жлобскую нацыю. Быў спакойны і зъедлівы. Съпявіў новыя (принамсі, для мяне) песьні. Суперінанічныя і мастакоўскія, акутальная-адраджэнскія («Менскі часопіс «Arche» і цагліна з Ружанскаага замка»), часам — песьні «на мяжкі» («Рэ

віем па настайніці»). Лішне казаць, што Шалкевіч валодае асабілівасцю магічнага ўздзеяння на аўдыторию, якую амаль бязгласна прыбирае да рук, як той Кіркораў — чужыя мэлёды. «Мы ехалі да Магілёва» — гэта песьні абрэзок, які сягае рангу шэдэўру.

Карацей, ёсьць што паслухаць на той касэце. Гэтыя песьні калі і ня зносяць муроў самі, дык, прынамсі, лёгка праз іх пералятаўць. Чакайма на новыя сустрачы па-над мурамі.

Змураваны Слухач

«ІСТОРИИ». Група «Пані Хіда».

МС. (р) 1999. «Ковчэг» — В.М. Records.

ІСТОРИИ...

На пачатку каstryчніка ў Мінску на «Вольнай сцэне» адбыліся два канцэрты чатырох бардаў, што прадстаўлялі тры краіны — Беларусь, Нямеччыну, Польшчу. Запісы з тых канцэртаў і склалі гэту касэту.

Алесь Камоцкі — лірнік і лірык — мусіц, нават і выпадаў з таго квартэту, перадусі таму, што сапраўды выступаў з пазыцыяў выключна рамантычна-інтymных, глыбока асабістых, засяродзіўшыся пераважна на творах рамансавых. Сярод іх былі і сучасныя рамансы на вершы Рыгора Барадуліна з нізкі «Зорка спагады», якую рыхтуе да выдання на касэце і асобнай кніжкай адначасова «Каўчэг». Цудоўная беларуская мэлядычнасць песень, чысьцоткі голас, сам выгляд самотнага ваганта. Дзяйчайты, безумоўна, былі скораныя Алемес...

Ну, гісторыя! Год усяго мінү. Забыўся кліп той, высахлі сълёзы на соснах, а самі сосны съпілавалі ѹ. прадалі за валюту ў Ісламскую Рэспубліку Іран. І тут раптам — маеш! Новыя бясплатны альбом. Можа, калі б за запіс давялося плаціць, ён бы і куды лепши атрымаўся. А так — паслухаў я, выцер сълёзы і падумаў: хлопцы, а нашто на пахаванне было гэта съпявца? Туды мы заўсёды паспыеем, ды там жа нікога не цікавіць, добры атрымаўся альбом ці не. Але нашто ж трэба было фіксаваць на стужцы, так бы мовіць, цела, якое (вобразна ка-жучы) не паспела астыць?

Ну, гісторыя! Здаецца, чым тыя сосны секлі, тым і песьні тыя пісаліся. Што па стылістыцы, што па форме, што па змесце — скрозь летальны зыход! Матэрыял недапрацаваны, сырь, рыхлы, і за выняткам дэльвю-тroph (як найблізкі) песьні альбом нічым, па вялікім рахунку, парадаваць ня можа. Музиканты то амаль чысцую папсу выконваюць, то нешта падробна-этнічнае («Буда цыгеняскі»), то ўвогуле — духоўна-герэтычнае («Православие»). Аднак ледзь не ва ўсіх песьнях уласна тэкставы зраз застаецца настолькі невыразны, што па сканчэнні песьні так і карціца запытавацца: а што сказаць хацелі? Не, бываюць, вядома, тексты глыбока асцыцыйныя, але тут — яны такія нейкія цалкам наадварот.

Ну, гісторыя! Калі паставіць за мэту перагнаць усіх па колькасці выдадзеных альбомаў, дык выданыя гэтай касэты працуе на той плян дасканала. Але калі дбайце пра мастакіў ўзровень, дык варта было б лепши перачакаць узнагароду «Рок-каранацыі» і не кашаць яму для саміх сябе, спачатку вызначыўшыся на столькі са стылістыкай, колікі з пытаннем «дзеялі чаго ўсё робіцца?». Ідэя, якія казалі тэрэтыкі рок-н-ролу з часоў Маркса, дыктуе ўсе далейшыя крокі (цытата вельмі прыблізная, затое праўдзівая). Тут жа атрымалася нейкое непаразуменне. Спадзяюся — часове, бо наяўнасць здараўога патэнцыялу ў «Пані Хіда» на можа не пачаць хіба толькі нябожчык. Але гэтым

НОВЫЯ КІГІ, дасланыя ў рэдакцыю 9 У.Арлоў. Таямніцы Полацкай гісторыі. — Менск: Польмія, 2000. — 464 с.: іл. — Наклад 4000 ас. ISBN 985-07-0302-4

Гэта дапоўненае трэцяе выданыне (першае было беларускім, другое — расейскім) бэстсэлеру «Ладзіміра Арлова. Кніга выдадзеная ў дзяржавным выдавецтве.

Гарадзенчыціна: Назвы населеных пунктаў паводле легендаў і паданій. Складаныя, запісі і апрацаваныя А.Ненадаўца. — Менск: Беларусь, 1999. — 398 с.: іл. — (Мой роднык). — Наклад 2000 ас. ISBN 985-01-0016-8

Кніга з сэрыі выданыяյ пра народную этымалёгію назоў беларускіх паселішчаў. Ужо выйшлі кнігі пра тапонімы Верасцейшчыны і Меншчыны. Гэткім чынам сэрыяй ахопленая ўся заходняя Беларусь — гісторычна-літаратурная Літва. Прыкрою памылкою гэтага выдання ёсьць называныне Горадні на польскі лад — Гародні, што вельмі часта практикуюцца ў беларускіх кнігах. Цанаў кнігарні выдавецтва «Беларусь» (месцыца ў перадзізе пад пляцам Перамогі) 900 з гакам рублёў.

С.Даніленка. Міті Радзіма: Сакралізацыя дзяржавы-Радзіма ў літаратуры польска-беларускага рамантызму / Рэдакцыйная калегія: А.Ненадаўец (адказны рэдактар) ды інш. — Менск: Палібіг, 1999. — 114 с. — Наклад 400 ас. ISBN 985-6178-66-5

Аўтар аналізуе мітіягічныя кампаніенты літаратуры Беларусі першае паловы XIX ст. у творчасці Чачота, Дуніна-Марцінкевіча, Баршчэўскага. Цанаў 1500 рублёў.

Спадчына: Часопіс. №5-6, 1999. — 288 с. — Наклад 2158 ас. ISSN 0236-1019

Гэта юбілейны нумар, «Спадчыне» — 10 гадоў, калі не адлічваць ад бюлетэню «Збор помнікаў гісторыі і культуры Беларусі». Друкавец апоўесьць Юркі Віцьбіч «Лішона Габаў Бішшуалайм» («Налетаў ў Ерусаліме»), упершыню апублікаванай «Поліміравалюць» (№2—3, 1933); у творы апісваецца дарэвалюцыйнае жыццё ў першыя гады па кастрычнікамі пераварочыце тыповага беларускага мястэчка Грайронак, пад якім хаваецца цяля падрасейскі Вяліж — бацькайшчына Віцьбіча. У артыкуле Яна Станкевіча «Крывічынай «Толковым словам» ў «Даля» разглядаеца аўся беларускіх лексыкі, што ўжываеца ў клясычным слоўніку расейскіх мовы. «Спадчына»

гісторыю айчыннай музыки ўсё ж не зрабіла. Зрешты, і ў клясыкаў року здараліся няўдалыя праграммы...

Хаўтурны Слухач

«ІСПОВЕДЬ. Памяты Тамары». Валер Галаўко. СД. (р) 19

10 КУЛЬТУРА

ТРЫ ЎНІВЭРСЫТЭТЫ, ЯКІЯ ТРЭБА СКОНЧЫЦЬ КОЖНАМУ

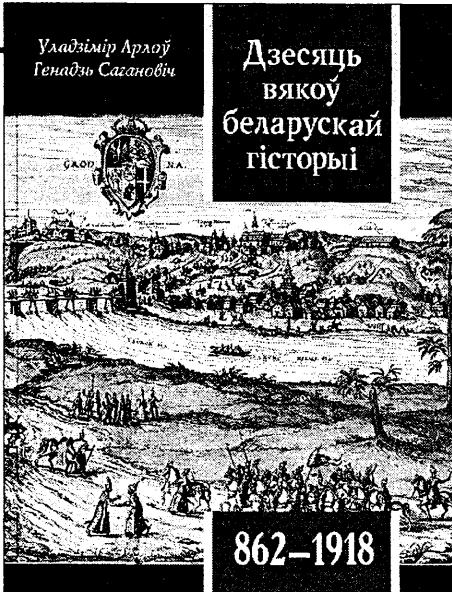
25 студзеня Беларускі калегіюм у залі Купалаўскае бібліятэкі зладзіў прэзэнтацыю кнігі Уладзімера Арлова і Генадзя Сагановіча «Дзесяць вякоў беларускай гісторыі». Падзея стала сэнсацыяй. Ніхто не чакаў гэтага наплыwu публікі. У невялікай залі сабралося блізу паўтысячы чалавек: людзі занялі ўсе вольныя месцы й прынеслы крэслы з суседніх аўдыторыяў бібліятэкі. Нават у часе імпрэзы не спынялася плыны людзей, ахвочых пабачыць і паслушаць жывых клясыкаў. Калі ўжо не было куды сесьці ў дзе стаць, а ля дзвінскай у залю стаўпілася шматлікая грамада, Уладзімер Арлоў сказаў: «Нам вельмі няёма, заходзіце, сядайце нават на сцену». У выніку, па-за сцінамі герояў вечара стварыўся сур'ёзны «прэзыдым».

Уладзімер Арлоў, які паўстаў у «іпастасі літаратара з дыплёмам гісторыка», пачаў свой выступ эмацыйна: «Мы з Генадзем трошкі разгубленыя ѹ вельмі ўсьцешаныя гэткай колькасцю людзей, якія прыйшлі сюды. І гэта съведчыць на столькі пра цікавасць да кнігі, як пра ўвагу да беларускай гісторыі». Арлоў пачаў выступ з чытаньня сваіх і чужых афарызмаў, што перыядычна выклікалі ўхвалы публікі: «Есьць людзі, у якіх жыве Бог, ёсьць людзі, у якіх жыве д'ябал, а ёсьць людзі, у якіх жывуць толькі мікробы... Нацыяналіст — гэта гісторык, які стварае рамантычнае мінулае нацыі... Плюрализм у адной галаве называецца схізрафрэніяй... Каб стацца інтэлігентам, трэба скончыць тры ўніверсітэты: адзін — дзеду, другі — бацьку, і адзін — самому... Народ, які меў сваю дзяржаву, мусіць мець яе зноў...»

Генадзь Сагановіч у ўсімі-сінім строгім гарнітуры на тле па-простаму апранутага Арлова паўстаў перад аўдыторыяй у выглядзе съяцтара — у ім

панавалі засяроджанасць і спакой. З пэўнай утрапёнасцяй ён распачаў гаворку пра гісторыю напісаныя «Дзесяць вякоў беларускай гісторыі»: «Кожная кніга мае свой лёс. Ідэя стварэння гэтага выдання задумлялася даўно і ўпершыню паўсталі 20 жніўня 1991 году, калі я з Уладзем адмыслова дзеля гэтага сустрэўся на другі дзень путчу. Тады мы абмеркавалі яе будучы зъмест, хоць і быў сумнеў, што ў тых умовах яна магла ўжо не спатрэбіцца. Урэшце сумневы зъніклі: палітыка палітыкай, а гісторыя застаецца гісторыяй. За восем гадоў шмат што моцна зъмянілася, у тым ліку і некаторыя падыходы да апісаныя падзеяў мінуўшчыны. Большасць тэкстаў належыць майму сябру Уладзімеру Арлову, а я тут як быццам з боку прыпёку. (У. Арлоў: «Генадзь зрабіў роўна траціну кнігі. На яго лёг і цяжар складання храналягічных табліц».) Падзеі ў кнізе трактуюцца не адъёзна і тэкст забяспечаны нармальным відэашерагам. Выбар падзеяў, магчыма, ня самы ўдалы, але пра гэта ўжо мяркуйце вы, чытачы».

Генадзь Сагановіч адказаў на пытаньне з залі, ці будуць перакладзеныя «Дзесяць вякоў...» ды ягоная «Невядомая вайна» ў расейскую мову, што конча патрэбна ў справе пашырэння гісторычных ведаў: «Усё ўпіраецца ў фінансы. Пераклад «Невядомае вайны» яшчэ важнейшы, і найперш яе трэба выдаць па-ангельску. Беларуская эміграцыя згадліася на дапамогу ў выданыні, але іншая рэч, найскладанейшая — зъніці гроши. Тому канкрэтнае працы для перакладу пакуль ня робіцца. Цяпер у мене назыбірана ў два разы больш фактуры для «Невядомае вайны», таму кніга мае быць перапісаная. Гэта не азначае, што ў выніку будзе зъменены сэнс і стаўленыне да тae вайны, але панарама істотна мяніеца».

Кніга Уладзімера Арлова і Генадзя Сагановіча — бэстсэлер году.

Што да напісаныя працягу кнігі ад 1918 году да нашых дзён, У. Арлоў зацеміў: «Кнігу-працяг напішуць бяз нас. І яна ўжо фактывна ёсьць — гэта праца Яна Запрудніка «Беларусь на гістарычных скрыжаваннях». У ёй добра апісаныя падзеі нашага часу, таму карыстайцеся ёю».

«Дзесяць вякоў...» — адна з нешматлікіх беларускіх кніг, што ў паваенным часе сталі выходзіць у Вільні. Сымбалізму тут, як высьвяляеца, няма. Надумку Арлова, «каб знайшліся сродкі, кніга пабачыла б съвет і тут, у Менску». Яна мелася выйсці ў 1996 годзе ў «Мастацкай літаратуре», атрымаўшы становчыя водгукі ў Інстытуце гісторыі, але была выкрайлена з плянаў выдавецтва паводле рэкамэндацыі згары.

Забарона кнігі дадала ёй папулярнасці. На карысць гэтага съведчыць колькасць ахвочых набыць рагітэт. Трыццацёх прынесеных аўтарамі кніг не ставала для задавальнення патребаў публікі. Большасць сышла з залі расчараваная і скіраваная на сядзібу Таварыства Беларускіх Мовы — па кнігу. Прычынай сумаванія няма. Нават тыя, хто не пасльп'я атрымала запаветных аўтографаў (чарга да Уладзімера Арлова і Генадзя Сагановіча расцягнулася на гадзіну), змогуць неўзабаве гэта зрабіць. У першай палове лютага ў Менску і ў Гомелі адбудуцца чарговыя прэзэнтацыі кнігі, пра якія абавязковы будзе інфармацыя і ў нашай газэце.

Віктар Мухін

Трыццаць тры

Паводле звестак рэдакцыі газеты «Навінкі», гэтае папулярнае выданне сабрала ў краіне 33 перадплатнікі. У Менску на ён падпісаўся толькі адзін чалавек. Недавер да газеты выклікаецца найперш яе несур'ёзным зъместам. Але ж падпіска — реч сур'ёзная. Гарантуюць «Навінкі».

В.М.

Замест 59 кнігарняў — 14

За часоў Лукашэнкі ў Беларусі ў два разы скарацілася колькасць кнігарняў. У Менску закрылі 45 кніжняў, і засталося іх толькі 14. Генэральны дырэктар кнігагандлёвага прадпрыемства «Белкнігі» Аляксандар Гурыновіч паведаміў нашай газэце, што з тых крамаў, якія засталіся, кожная трэцяя — стратная. Мясцовыя ўлады вымушаюць іх гандляваць гаралкай і віпраткай, каб было з чаго аплочваць арэнду, ахову і камунальну выдаткі. Кошт на кнігі ў правінцыі нашмат вышэйшы, чым у Менску, а людзі ж зарабляюць там значна менш. Раней беларускія выдавецтвы ратаваліся тым, што прадавалі кнігі ў Рәсей, але новыя падаткі на замежнагандлёвия аперацыі зрабілі іх менш канкурэнтаздольнымі. Усёгэтыя праблемы будуць абмеркаваныя на адмысловым паседжанні презыдыму Рады міністраў у лютым.

Юрась Барысевіч

Шрыфт — віпратка мовы

У Мастацкім музеі прайшла нацыянальная канферэнцыя, прысьвеченая мастацтву шрыфту (патрэбнаму ў кнігавыданні і ў рэкламным бізнесе). Мастакі, навукоўцы і літаратары заснавалі аб'яднанне «Клуб шрыфтавікоў і каліграфаў» і заклікалі Дзяржкамдрук прыняць дзяржаўную праграму па распрацоўцы новых шрыфтоў, а Міністэрства асьветы — увесці ў праграму пачатковай школы навучанне каліграфіі.

Ю.Б.

У Маладэчна зрабалі фэстываль

Фэстываль беларускай песні і пазії, які быў прапісаўся ў Маладэчне, цяпер будзе праходзіць у розных гаратах. Дзе пройдзе фэстываль-2000, пакуль невядома. А ў самы беларускі горад, мабыць, Кіркорава з Газманавым і Малініным будуць прысылаць.

Мар'ян Вянгроўскі

адзін часопіс, другі задумалі. Ня ўнукі Ракфэлера і не пляменынікі Гейтса, а вось — выдаюць. Старыя ж насы пісьменынікі ніводнага незалежнага выдання так і ня здолелі заснаваць. Затое зь якой настальгіяй апавядаюць яны пра «хлебасольства» Макаёнка або спрэчкі літаратурных галіятаў, хто багацейшы. І гроши мелі, і сувязі, і вядомасць. Усё стацілі, чакаючы, калі ім зноў пачніць плаціць ганары. Засцяліся толькі крыўды.

Камуністы навучылі атрымліваць добрыя гроши за культурніцкае слугаванье. Лецішчы, пэрсанальныя аўто, кватэры ва ўрадавых дамах. Ці станеш пасыльгэта на грамадзкіх пачатках выдаўца «Узвышша»? Па-першым, страшна без дазволу. Па-другое, як гэта — бясплатна?

А правінцыя ўсё яшчэ паважае людзей, якіх па старой завядзеніцы завуць «пісьменынкамі». Яна яшчэ не развучылася чытаць кнігі і пішира ставіцца да прачытанага. Тут сядраў інтэлігентных людзей мясцовыя выдавецці праекты маюць розгалас і рэзананс.

Пісьменынкі ня можа сёняня завабіць вялікую колькасць чытачоў, часам ён цяпер піша для самых блізкіх, часам ён ведае ў твар большасць адданых прыхільнікаў уласнай творчасці. А хто можа быць бліжэйшы за землякоў, якія гатовыя зьбіраць гроши па кватэрах на выданне тваёй кнігі?

Алесь Аркуш, Палацак

ЛІТАРАТУРА І ГРОШЫ

Часопіс «Узвышша» ў 1920-х выдаваўся на грамадзкіх пачатках. Днём — праца ў навучальных установах або рэдакцыях, увечары — за гранкі. А цяпер ужо ня тое!.. «Народныя пісьменнікі» адвыклі пісаць «дзеля ідэі».

Беларускія пісьменнікі ніякія могуць даць веры, што ў цяперашнім жыцці немагчыма пражыць толькі за кошт пісаныя раманаў. Адбылося гэта не таму, што людзі рабілі сталі «некультурнымі і нічога не чытаючымі». Проста мы перайшлі з эпохі друку ў эпоху тэлебачанія. У часы таталітарызму існаваў неўлічкі канал інфармацыі (дазванай і кантраліраванай). Таму «Атлянты і карыятыды» або «Уайны не жаночае ablіčcha» выходзілі мільённымі накладамі. Можна было прачынца «зорка» пасля аднаго артыкулу ў газэце.

Сёньняня нават супольныя тематичныя нумары «НН», «ЛіMa» і «Калосіся» як зробіцца цябе зоркаю. Во ў людзей зявілася працьма розных зацікаўленняў і спакусаў. Хтосьці глядзіць БТ, хтосьці MTV. Цяпер практична немагчыма дагадзіць густам вялікай колькасці чытачоў. Адсюль малыя наклады, яшчэ меншыя ганары.

Нават камуністы ўжо не дапамогуць. Як немагчыма сонца прымусіць касціца ў іншы бок, так і беларусаў — глядзець толь-

цяжкасці творчай працы, як пра нейкую шабашку.

А вось Лявон Вашко з Маствоў цэлы месяц у лістах апісваў ідэю стварэння «каапэратрыйнай друккарні». Пісьменнікі драўцаўццаўцаўццаў скідавацца, на агульныя гроши набываюць рызограф і іншае начынні і пачынаюць па чарзе, як блінцы, пячы кнігі. Ён нават каштарыс склаў. Трыста баксаў з братам, і ніякіх проблемаў. З гэтай сваёй ідэяй ён абышыў палову Менску. Уяўляю, які каментаваў прапановы «вольнага друкара» ў сталічных куліпах. Но... навошта друкаваць свае кнігі (вядома, за ўласныя гроши), калі за іх нікто табе не заплочці? Удвох набыць рызограф мы, вядома, ня здолелі.

Неўзабаве ў Палацку пабачыць съвет зборнікі вершы Ганны Брэскай, палацкай пасткі-маладнякоўкі 20-х гадоў. Яе імя вы ня знойдзеце ў літаведніках. А пасткі была таленавітая. Як яна выправіць несправядлівасць? Але нікто не дзе веры, што Брэску будзе выдаваць за свой кошт. Пачынаюць выдумляць усялякія глупствы, абы толькі ня верыць, абы толькі апраўдаць сваю безыніцыятыўнасць.

Палацкая пасткі Надзея Саладская ўпартка працягвае рабіць на сваім персанальнікам

рыласныя кнігі. Нядайна падаравала мне чарговы, чацверты, зборнік «Арытмія». Вось радкі адтуль:

Я прасіла ў Бога не багацца —
Шчырую, самотную душу,
Не спакою ў апусьцелай хаце —
Голасу, якому не слыху.

Чысты аркуш, лямпа і аловак
І радкоў пранізлівы акорд.
Набірае сілу голас слова,
І сыходзіць нематы дакор.

Салодкая бачыць свой паратунак у напаўнені культуры прасторы вакол сябе.

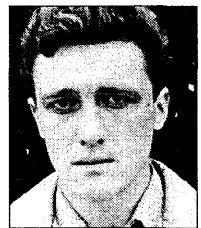
Другая палацкая пасткі, зусім юная Таціана Хмары, з гэтай самай прычыны летасць пачала выдаваць уласную газету «Палімпесэт». Гэткіх ініцыятыў катасціфічна не стае для Беларусі.

Разумею скарынаўскі съверб рэдакцыі «ARCHE». Выдаюць

ЗЛАДЗЕЙНІК

З «ДАМА ВІКАМ ЭРОНУ НАЙНОЎШАГА»

Адам ГЛЁБУС

Дробнатвары Зладзейнік жэр вінаград у машины. І скончэні жлукці ў «мэрсэдесе». У тым самым малочным «мэрсе», які набыў на першыя скрадзеныя гроши. Ну, есьць сабе рэдка вусы чалавечак ягады ў легкавіку. Каму справа? А вось і знайшліся нераўнадушныя. І дзе, сярод падначаленых Зладзейніка. Во ўсе супрацоўнікі зладзюжнага фонду з ідёцкай называю «Ноўшай гісторыя» не павінны быті ведаць, што іх шэф сілкуюцца да ражэзнымі прысмакамі. Зладзейнік кансыпіраваўся. Таму вадкае манга высмоктвала сярыльца бутэлькі на скураным сядзені дагледжана га «мэрсіка».

Супрацоўнікі фонду лютая ненавідзелі начальніка, але не таму, што ён краў. Яны самі хадзелі зладзейнічаць, толькі магчымасці ня мелі, а таму старавана сачылі за Зладзейнікам, каб гэтую магчымасць займець. Паяданыне вітамінаў за стырном было толькі адной з дэталяў партрэту найноўшага беларускага вуграватага Зладзейніка, які намалявалі падначаленых ў дакладнай запісі, а прасцей — даносе, адасланым грантадаўцам.

Фонд «Ноўшай гісторыя», як і большасць падобных арганізацый, існаваў за кошт амэрыканскіх падаткаплацельшчыкаў. Нэгры ў Тэхасе вызваліліся ад рабства, але ня скінулі кайданы падаткай. Яны плоцяць, а кангрэс ЗША разъясняючы, Найкай кропля з тых грошай ідзе на паліванненчэлага парастка беларускай дэмакратыі. А што такое белдэмакратыя? Змаганыне з камуністычнай мінушчынай і яе наступствамі ў дадзеным гісторычным пэрыядзе.

Зладзейнік меў адукцыю гісторыка. У згодзе з навамоднымі павевамі не любіў камуністаў, і ягоныя інтарэсы супалі з амэрыканскімі. Ёнстваўрыў фонд, які мусіў выкрываць заганы камунібальшавіцкай дэспаты. Усе, акрамя адной — Зладзейнік сам не напісаў і нікому не замаўляў артыкулы пра эканамічныя злачынствы камуністаў. І не тыму, што ягоныя погляды разыходзіліся з поглядамі грантадаўцаў. Проста зладзей робіцца злодзеем з-за няздатнасці цукрам. Таму ў шуфлядзе яго-

«Хто будзе лічыць дзяцей, што бралі ўдзел у конкурсе сачыненняў «Наша жыццё 1965-1985 гадоў?» — задаваў сабе пытанье Зладзейнік, абрэзычы вінаградную гронку. І адказаў: «Хто-хто? Дзед Нікто! Нікто ня будзе пералічваць! Колькі скажу, столькі будзе». І лічыў, і прыпісваў, і дадаваў... У справацах замест двух кампутараў фігуравалі чатыры, замест аднаго факсу — тры, замест сотні вучняў — дзізве... Зладзейнік дзяліў сумленна ў чесна: палова сабе, палова астатнім.

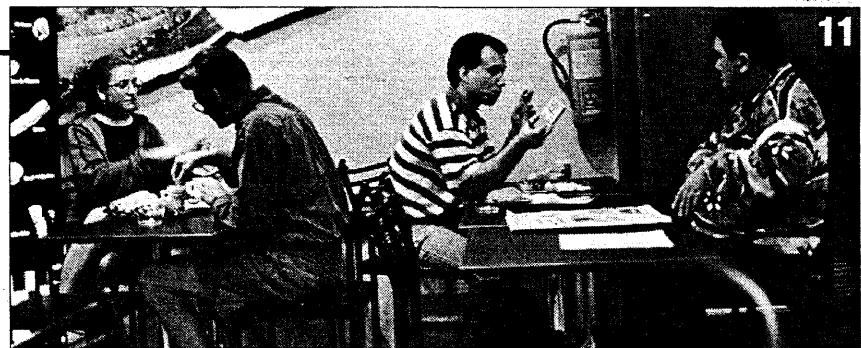
Астатнія не задаволіліся паловою. Сярод іх знайшліся завадатары-верхаводнікі. Яны падбухторылі народ да пастаніні ў найноўшым фонве. Спачатку прайшла падрыхтоўка. На Зладзейніка назіралі кампрамату. Калі ты ўмееш збіраць кампрамат на процыму камуністаў, зусім ня цяжка назырбаць на аднаго анатакамуніста. Ты месьць, Зладзейнік паспешыў напалавініцу сабе на кватэру за дваццаць тысячай баксаў, на рамонт у ёй за дзесяць, на мэблю, на гараж, ну і на малочны «мэрсэдэс» са скураю на сядзеньях. Треба ж недзе ягады трускаць. Адно кепска: у «мэрсе» ня зварыш каву з

разумна працаваць з капіталам. Грантасмок цягнуў заакіянскія даляры і кляйміў камунікаў за сымартотныя грэхі. Кляйміў жорстка. Зрэшты, аблюаць гразёю ўтрая лягчай, чым той бруд адшкрабаць. За сямдзесят гадоў панавання на тутэйшых ашшарах камунікі столькі гвалту начынілі ѹ столыкі гадасця ў навыраблялі, што безь перабольшання іх дзеяньні можна клясифікаць як генацыд супраць беларускай нацыі. І Зладзейнік, хаваючыся за пачэснай справаю — змаганьнем за дэмакратию — пачаў прыўлашчваць адзін бакс за другім. Мэта дабраў стары, апісаны Мікалаем Гогалем у бессымяротных «Мёртвых душах».

Падначаленая паўсталі... Зладзейнік прыцёгся на працу пабачыў голыя сцены. Кампьютары, сталы, дакументы, жалюзі, тэлефонныя аппараты, кнігі, рукапісы, ксераксы зыніклі разам з супрацоўнікамі. Прапала ѹ кава з салодкім пяском. Зладзюга пачаў кідацца ва ўсе бакі. Намерваўся заяву ў мянтоўку пісаць, але своечасова ѹ прадбачліва передумаш.

Разбірацца ў інцыдэнце прыехалі польскія рэвізоры: тайстваваты дзядзька зь люлькой і сухарлявая кабетка ў акулярах, вялізных, як воны ў балотнай страказы. Яны старавана правілі съледзтва ѹ давялі, што подлісы на фондаўскіх дакумэнтах падробленыя, лічбы завышаны ўдвай, а калектыў фонду «Ноўшай гісторыя» спрэскладаецца са злодзеяў рознага кшталту ѹ маштабу. Але найбольшым дзівам для рэвізораў было тое, што галоўны Зладзейнік не зьбіраўся нічога адмаўляць. Ён прызнаў усе факты прыўлашчвання сродкаў і сказаў, што такі ѹ яго выбар, такая пазыцыя і праца ягоная каштую ѹ роўна столыкі, колькі ён паклаў у сябе глыбокую кішню. На пытанье: «Як ты, хлопча, будзеш жыць далей?» Зладзейнік набраў поўныя грудзі паветра й панес: «Я га-а буду га-а-а выдаваць га-а-а гісторычныя часопісы «Шуфля» га-а-а. Буду га-а-а выкладаць га-а-а ў школе га-а-а і ва ўніверсітэце га-а-а. Наогул га-а-а, у мяне га-а-а вялікія пляны!». Рэвізоры разгубіліся. Зладзейнік скарыстаў момант ніякаватасці ѹ пакінуў іх са стосам фальшывых дакумэнтаў на стале.

30.10.1999

Краіна дурняў

Хасэ Пабла ФЭЙН
(Аргентына)

Перадусім трэба прызнаць, што ў лексыцы моладзі слова «дурань» замяніла тыповы мадызм аргентынаў «чэ». Сёння юнакі і дзяўчатаў ня кажуць: «досьць, чэ», «куды ж там, чэ», «ніяк ня ўціміш, чэ». Цяперака гавораць: «досьць, дурань», «куды ж там, дурань», «ніяк ня ўціміш, дурань». Здаецца, што слова «дурань» съядома прызнае стан рэчаў і фактаў, хоць і перастала адчувацца ў ім крыўднáя ляяня.

Аднак, ня будзем забягаць наперад. Пакуль мы мусім фіксаваць рашучы лінгвістычны зрух: традыцыйнае «чэ» ператварылася ў «дурань» за выняткам агрэсіўнага кантексту, і новае слова адсліфавана моўнай практикай да ўзроўню нармальнага звароту. Так, з цеплыней ў голосе кажуць: «слухай, дурань» альбо «лепш едзь аўтобусам, чымся на мэтро, дурань».

Нельга ігнараваць, што добры жарт амаль заўжды адлюстроўвае сацыяльнае ці палітычнае становішча ў краіне. Жарты, якія ўзынілі ад мэнэмізму, — незылічныя, і ўсе дадаюць новыя рысы да адбітку реальнага становішча, якое іх нарадзіла. Напрыклад, вось адзін з жартаў, які падаецца мне яскравым і харктэрным.

— Ці ведаеш новую мянушку Мэнэма?

— Не.

— Кароль дурняў.

— Чаму ж?

— Бо ён кароль, а мы — дурні.

Соль жарту ў тым, што напачатку быццам бы Мэнэма называлі адміністрацыйнае зынаважальна: «кароль дурняў», гэта значыць, найялікіш дурань, бязглузінкі, ідёт. Аднак, як заўсёды, за інтырыгаю жарту хаваецца нечаканая развязка, і выраз «кароль дурняў» акцэнтуе мяноўна караля, манарха, які мае абсолютную ўладу ў руках, а любы манарх, вядома, мае сваіх васалаў.

Гэтыя васалы атрымалі мянушку, якую спачатку мы надавалі каралю. Але ж не, мянушка не караля, а васалаў, бо дурні — васалы караля. Такім чынам, кароль дурняў — гэта манарх, які ўладаў над васаламі, гэта звёзды дурняў. Дакладней, намі. Жарт, напачатку агрэсіўны ў адносінах да Мэнэма, завяршаецца прызнаннем: дурні мы, а ён кароль, манарх, які робіць з нас дурняў, кіруючы намі. Во калі мы ў чымсьці дурні, дык у тым, што Мэнэм — наш кароль. І, да таго ж, мы яго абрали.

Людцы слухаюць гэты жарт і сымлюцца, ніколі ж не абураюцца. Нікто не казаў: «Я ня дурань ды Мэнэм ня мой кароль». Не, добрыя ды шматпакутныя аргентынцы рагочуць ды кажуць: «Выдатная показка, дурань». Яны прымаюць слоўца «дурань» і, вядома ж, перастаюць звяртасцца адзін да аднаго на

«чэ». Гэта ж так. Напрыклад, сябрук разыўтваецца, выходиті з кавярні, і раптам адзін з нас прыгадвае, што не даказаў яму чагосьці. Тады кліч яго зноўку. Раней гучалі: «Чэ!», а цяперака: «Дурань!»

Я зачапіў тэму не бяз дай прычыны. Гэта прыйшло, як шмат чаго іншага, калі я піў філіжанку кавы ў кавярні ў сябе каля хаты. Я сядзеў з сябрам, а сябра гартаў газету з падзеямі ў Рамальё. Паліцыя Буэнас-Айрэса застрэліла іншых закладнікаў. Вось мой сябрага пра гэта і чытаў.

Раптам ён прачытаў уголос, што камісар, які кіраваў гэтай адказнай аперацыяй, авбясціў, нібыта паліцэйскія цялялі ў колы, у шыны аўто, у якім уцякалі тэрарысты з закладнікамі. Выцягнулі ці то восемдзесят, ці то сто сямдзесят куляў. І ні адна з куляў на трапіла ў гумовыя шыны. Мой сябрук глядзіцца на мяне і пытаецца: «Яны што, нас зусім дурнямі лічаць?» Так, адказаў я, безумоўна, яны трymаюць нас за дурняў. Здаўна, ды так, што аргентынцы ўжо ня чэ, а проста дурні.

Калі Альсагарай казаў, што «трэба перажыць зіму ды годзе», гэтак ён думаў. І пазней Анганія і Ланусэ, ды часцяком стары Пэрон трymалі нас за дурняў. І калі Відэла съцвярджаў, што «тыя, хто нібыта зынік, жывуць спакойна за мяжой», таксама. І калі загаманілі пра «антыаргентынскую кампанію» — гэта мы засталіся ў дурнях. І калі съятковалі перамогу на чэмпіянаце съвету па футболе як нацыянальнае съятацца ды перамаглі пэруанцаў ажно 6:0, таксама. І прэзыдэнт Альфансін, які дадумаўся да таго, што нашы бедныя хлопцы — герой Мальвінаў, а ў нашым агульным доме — поўны парадак, трymаў нас за дурняў.

Таму ж Мэнэму абырдла лічыцца дурнямі. Дзесяць гадкоў запар. І Мэнэм, і Ёма, і Альсагарай, і тыя, хто забіў Кабесаса, і тыя, хто інсцэніраваў самагубства Ёбрана. Усе глядзяцца на нас як на дурняў. А цяперака паліцэйскія забойцы ў Рамальё, і тыя, хто зьдзекаваўся з могілак у Таблада, яны ўпэўненыя, што мы дурні. І тыя, хто дае забойцам прытулак і волю, хто мусіў бы звайсці і пакараць іх турмою, штодзень паўтараюць самі сабе, што мы дурні. Зрэшты, мы зъведалі гэта, бо мы і ёсьць краіна дурняў. Сёння Гевару ня звалі б Эрнэста Чэ. Казалі б Эрнэста Дурань. І не па ягонай вінаватасці нават, а па нашай сцэльнай дурноце.

Мой сябрук, там, у кавярні ў мяне калі хаты, маркотна склаў газету і кінуў яе на столік. Паклікаў афіцыянта. Папрасіў яшчэ адну філіжаначку кавы. У ягоных вачох я заўважыў водблескі злосці. Абураўня. Мабыць, непакоры. Ён зірнуў на мяне ды ўздыхнуў: «Гэтак больш нельга». Яму прынеслі каўю. Ён пасёрбваў, каб не аблічыцца. Зноўку падняў вочы і казаў: «Трэба штосьці рабіць, дурань».

Гэта — пачатак.

Пераклаў з гішпанскай
Карлас Шэрман

менскія нетры

ПЕРАХОДЫ

Закон джунгляў, які пануе на нашых вуліцах і які дазваляе кіроўцам прынцыпова не зважаць на абыдлівае мігненне сьветлафору і ўспрымаць дарожныя знакі толькі як адцягненую эстэтычную катэгорыю, а ў пешаходаў выклікае вострыя прыступы далтнізму, курынае сълепаты і іншых, ня менш страшных разумовых і фізyczных захворванняў, ад якіх съярбіць пераходзіць праезнную частку абы-як і абыдзе, толькі не ў адмыслова адведзеным для гэтага месцы, спрадвеку прымушаў гардзікія ўлады хапацца за галаву. Ни здолеўши ніякім чынам паўплываць ні на першых, ні на другіх, яны вырашылі пабіблейску «аддзяліць авечак ад казлоў», збудаваўши падзямелныя пераходы. Менск, як ніякі іншы горад Эўропы, можа пахваліцца надзвычайнай разнастайнасцю іх формаў і мадыфікацыяў: ад зусім сыцілых (як ля крамы «Малыш» на вул. Маскоўскай або на пр. Машэрава) да сапраўдных мэгаполісаў — кшталту «трубы» (метро «Кастрычніцкая») або «бубліка» (пл. Перамогі) — з мноствам уваходоў-выходоў, невялікіх крамак, кіёскаў, пунктаў аблмену валюты і нават уласным населінцтвам, большую частку якога да нядыяўнага часу складалі гандляры ежай, зброяй (бактэрыялягічнай) — ад ежы адрозніва-

ца тэрмінам захоўвання) ды кветкамі. Пасля забарона на гандаль «у непрыстасаваных месцах» менскія пераходы згублі значную частку свайго калярты — асабліва «Інстытут Культуры», дзе звычайна жывых кветак, што ўпрыгожвала гэту ці ні найдаўжэйшую падзямелную трасу.

Заслугоўвае ўвагі і такая зьява, як пераходныя съпевакі, якіх можна ўмоўна падзяліць на дзве катэгорыі — «гастралёры», што зъяўляюцца раз ці два і прадаюць дзеўляўласнага задавальнення (або на бутэльку не стае вясёлым хлопцам), і «прафэсіяналы», што маюць сталае месца працы, рэпертуар і фан-клуб. (Па гэтай самай схеме — крыху абстрагаваўшыся — можна дыферэнцыяваць яшчэ два слай пераходнага насельніцтва: жабракоў і валюточыя.) Гэтыя групы вызначаюцца адноснай сталасцю, у адрозненінне ад іншых, якія вагаюцца, як колькасна, так і катэгерыяльна, што пазнаму адбіваецца на агульному стане пераходнага жыцця. Напрыклад, звычайне не пераапранутых міліцыянтаў, якія раней даволі актыўна палівалі на валюточыя і бабулек з цыгарэтамі, адмойных наступстваў ня мела і біялагічнае раўнавагі не парушыла. А вось надзвычайны рост паглоўя скінгедаў выклікае трывогу: згодна з усім законамі прыроды, хутка ім зробіцца цесна ў пераходах і яны рушаць наверх — заваёўваць прастору для жыцця, палявання і паравання.

Андрэй Скурко

ГЭТА НАША ВЁСКА

Я Цар

На лаўцы ля вакзалу ў добрым падпітку сядзей вясковага выгляду дзед, ад якога моцна патыхала алькаголем «мясцовая разліў». Вясковы выгляд і няўпэўненны рухі (стары раз-пораз паглядаў на гадзіннік, баючыся праседаць сваю электрычку), зъяўрнулі на сябе ўвагу вакзальных жандараў:

— Ты хто?

— Цар.

— Адкуль?

— З Дварца.

Запыт пайтарылі, далі гумы. Расчулены «шчырымі пытаннямі» дзед са съяззамі на вачах патлумачыў:

— Маё прозвішча Цар, а жыву я ў вёсцы Дварэц. Вось мой пашпарт.

— ?...

Я Буся

Патрулюючы вясковую дыскатэку, міліцыянт адышоў да кустоў. Добра прымістраваўшыся, каб зрабіць там нештачкі, «стоўп парадку» пачаў у мэтры ад сябе шоргат і п'янавате мармытанье.

Сказаўшы сабе: «ад-ставіць» — міліцыянт высьветліў ліхтарыкам замедзгана твар вясковай шалавы.

— Ты хто?

— Я Буся.

Міліцыянт павадзіў ліхтаром, але партнера па сэксе не заўважыў.

— Хто-хто?

— Я Буся. Ну, Буся я!

Скуль было ведаць міліцыянту, што гэтаму дзяўчу са школы ў спадчыну замест вedaў дасталася харошая мянушка — Буся.

Смага

Дзяя часоў БССР.

— Пазыч «чырвонец»!

— Адчапіся!

— Дай! А я табе за «чырвонец» праплыў веер астадтнікі!

— Калі нырнеш, дам.

Праз некалькі хвілін, стоячы пад напорам вады з брандсбуйт, пасінелы ад холаду, шчасліві Антон зь нецярпілівасцю чакаў «мэдыка» зь лекамі ад «беларускай хваробы».

Сяргей Майсеня,
Друцкаўшчына пад Нясьвіжам

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Кастусю Т. з Гомеля. Усё XX ст. мы не перастаем звідзіліца тады, што яшчэ жывем як нацыя. Нягледзячы ні на што! А каб і надалей цешыцца з гэткай радасці, мы не перастаем прарочыць сабе скон — ці то ад акупантаў, ці то ад сваіх вырадкаў. Атрымліваеца зачараўанае кола. Каб парваць яго, трэба сіламоц прымусіць сябе жыць сабою тут і цяпер — у вялікім і малым. А калі замінаюць — бараніць сваё права. Развагі пра ўсялякія лёсі ды наканаваніні наццы — гэта хвароба, наркатачная залежнасць: пацешысься сабе, што Жыве Беларусь, а выйдзеш на вуліцу — пачынаецца ломка.

Адаму Б. з Баранавічай, Яну В. зь Менску. Звычайце Вы з газетай «Шаг» самі, адкажыце сп. Гуткouskam, выказаўши свае думкі наконт «Нашай Ніве». Проблема там няма. Уся проблема, што была ў нас рэцензія на ягоную касэту — адмойная, вось чалавека і заняло.

Эдуарду К. з Гальшанаў. Факсымільнае выданье «Нашай Ніве» будзе працягнутае, наступны том мае выйсці ўжо ў першым падзізьдзі сёлета. Але выдаваць будзе не «Беларуская навука», а выдаваць «Тэхналогія», бо матар праекту, сп. Зыміцер Санько, перайшоў туды працаўца. Тэл. «Тэхналогія» (017) 227 19 40.

Яцку Р. зь Менску. Перадамо нашаму «краністу».

СПЛАДАР ё ДУХ: а ў дзіцце ДУХ СПЛАДАРОУ, там свабода.

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА.

Штодзядзяло ў Менску а 17-й гадзіне: вул. Любімава 21—56, тэл.: 270-89-87; у Асіновічах аў 11-й гадзіне: вул. Ленінскую 40, тэл.: 20-840.

ГАЗЕТА ПРЫМАЕ ТАКСАМА АБВЕСТКИ БОЛЬШЫМ ШРЫФТАМ ЗА НЕВЯЛІКУЮ ПЛАТУ

- да 20 словаў — **56** руб.
- звыш 20 словаў — **78** руб.
- па-мастаку аформленая аўбява — **22** руб. за 1 кв. см.
- па-мастаку аформленая аўбява памерам больш за 24 кв. см з улікам кошту аргінал-макету — ад **44** руб. за 1 кв. см. За аўбяву пра сімейную падзеі — зынік.

Каб замовіць платную прыватную абвестку, треба пералічыць грошы праз пошту пераводам на наступны разліковы рахунак. Рэдакцыя газеты «Наша Ніва», р/р 30122/3050010 Ленінскага ардзі. ОАО «Белбізнесбанку» Менск, код 763.

На зворотным баку блінкі паштовага пераводу ў сактары «Для пісмовых паведамленняў» запісваецца дакладна і чытаць аўбестку, тэлефон для сувязі АБАВЯЗКОВА ДАДАЕЦА СКАЗ: «ЗА РЭКЛАМНЫЯ ПАСЛУГУ».

Рэдакцыя

НАША НІВА КУПОН БЯСПЛАТНAY ПРЫВАТНAY АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукую Вашу абвестку (ні больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

ТЭКСТ

Імя і прозвішча

Адрес, тэлефон

«Наша Ніва» незалежная газета, заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991. Галоўны рэдактар Сяргей Дубавец. Рэдактар выпуску Андрэй Дынко. Мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі. Сакратар-рафэрант Аляксандра Макавік. Дызайн-макет Лявон Раманчык. Выдавец: рэдакцыя газеты «Наша Ніва». Заснавальнік Павал Жук. Адрас для даписаў: 220050, Менск, а/с 537.

© НАША НІВА. Спасылка на «Наша Ніву» абавязковая. Наклад 3767. 6 палос фарматам А2. Нумар падпісаны ў друк 1:40, 31.01.2000. Друкарня выдавецства «Беларускі Дом друку». Менск, праспект Францішка Скарыны, 79. Замова № 453. Рэдакцыя не насе адказнасці за зъвесткі рэкламных аўбестак. Кошт свабодны.

Пасыянчыны аб зарэгістрацыі пэрыядычнага выдання № 581 ад 4-га ліпеня 1996 г., выдадзеное Дзяржаўным камітэтам па друку Рэспублікі Беларусь. Юрыйскі адрес: г. Менск, пр. газеты «Ізвестія», д. 8, кв. 173.

Дызайнерка рэдакцыйнага ардзі: Менск, Бабруйская, 19/36

M123456789101112